

DOM IN SVET

ILUSTROVAN LIST

ZA UMETNOST IN ZA ZNANSTVO.

UREJA

DR. FRANČIŠEK LAMPE.

Z Bogom za narod.

IZHAJA DVAKRAT NA MESEC.

ZALAGA UREDNIK IN LASTNIK.

TISKA KATOLIŠKA TISKARNA.

Cena na leto 4 gld. 20 kr., pol leta 2 gld. 10 kr., četrt leta 1 gld. 5 kr.;
za dijake na leto 3 gld. 40 kr. Za Ameriko na leto 2 dolarja,
za Italijo 10 lir, za Nemčijo 8 mark.

Vsebina 9. zvezka.

	Stran
Dr. Milivoj Šrepel. (Spisal <i>Žanko Barlè.</i>)	257
Deteljica. (Novela. — Spisal <i>Fr. S. Finšgar.</i>) [Konec.]	261
Nade in prevare. (Povest iz umetniškega življenja. — Spisal <i>Milevoj.</i>) [Dalje.]	264
Učiteljica. (Spisala <i>Marijanka.</i>)	268
Gad. (Črtica. — Spisal <i>Fr. Kočan.</i>)	270
Narodna pesem. (Zložil <i>Zdénčan.</i>)	274
Pesem. (Po narodnem motivu. — Zložil <i>Zdénčan.</i>)	274
Ledena doba. (Spisal <i>prof. dr. Simon Šubic.</i>)	275
Socijalni pomenki. (Piše <i>dr. Ivan Ev. Krek.</i>) [Dalje.]	279
Črtice s potovanja v Afriko. (Piše <i>Egon Moše.</i>) [Dalje.]	283
Književnost	286
<i>Slovenska književnost.</i> Knjige „Matiče Slovenske“ za l. 1898.:	
Dr. K. Glaser: Zgodovina slovenskega slovstva. IV. zvezek. — Knezova knjižnica. V. zvezek.	

Na platnicah.

Pogovori. — Vabilo k romanju v sv. deželo.

Slike.

Dr. Milivoj Šrepel	257
Iz Vintgarja:	
Žumrova galerija v Vintgarju	260
Prizor iz Vintgarja. (Na levi ‚Skala kranjske hranilnice‘, v ozadju Karavanke.)	265
Najožji prehod v Vintgarju	272
Pod Rančo pečjo v Vintgarju	272
Vintgar in okolica. (Zemljevid.)	273
Vintgar. (Zemljevid.)	273
Iz Transvaal-a:	
Johannesburg. (Commissioner-Street.)	280
Pretoria. (Pogled z višave.)	281
Zemljevid transvaalske republike	284
Church Street v Pretoriji. (‚Cerkvena cesta.‘)	285
‚The banks corner‘ v Pretoriji. (‚Bančni vogál.‘)	286

Listnica uredništva. Gg. *Ž. H. v K., R. C. v G., K. M., Ščavničan:* Prejeli smo Vaše pesmi, a prosimo potrpljenja Vas kakor še nekatere druge. Ako kratko ocenjamo pesmi, ni to nikomur v prid; ako pa povemo obsirneje svoje misli, ne moremo odgovoriti mnogim. A obetamo, da ne bomo prezrli nikogar, ki se pri nas oglasi. Vse — srčno pozdravljamo.

Dobé se še letniki: IV. po 2 gld., V. po 3 gld., VII., VIII., IX. X. in XI.
po 4 gld.

Dr. Milivoj Šrepel.

(Spisal *Fanko Barlè.*)

Veliki narodi so srečni, ker imajo obilo književnikov, kateri si po svoji volji izberó predmete za obdelovanje. Kdor se leta in leta bavi vedno z istim predmetom, ni čuda, da ga natančno spozna in napiše o njem dela trajne vrednosti. Pri manjših narodih je drugače. Tu mora včasih pojedinec biti za vse; potreba sili, da pride včasih tje, kamor se je najmanje nadejal. Delavcev je malo, potrebe so velike, zato mora isti mož delovati na razne strani. Primerov imamo dovolj v slovenski in hrvaški književnosti. Prav zato moramo ceniti može, kateri morajo mnogokrat svoje sile razdvojiti, vendar neprestrašeno in neutrudljivo delujejo tudi v prosephe lepe knjige in znanstva. Njim je pač načelo: delaj, kolikor moreš v korist svojega naroda, delaj vestno za njegov napredek in posveti mu vse svoje sile. To načelo je vedno vodilo moža, katerega mislim ravno opisati, in ta je dr. Milivoj Šrepel.

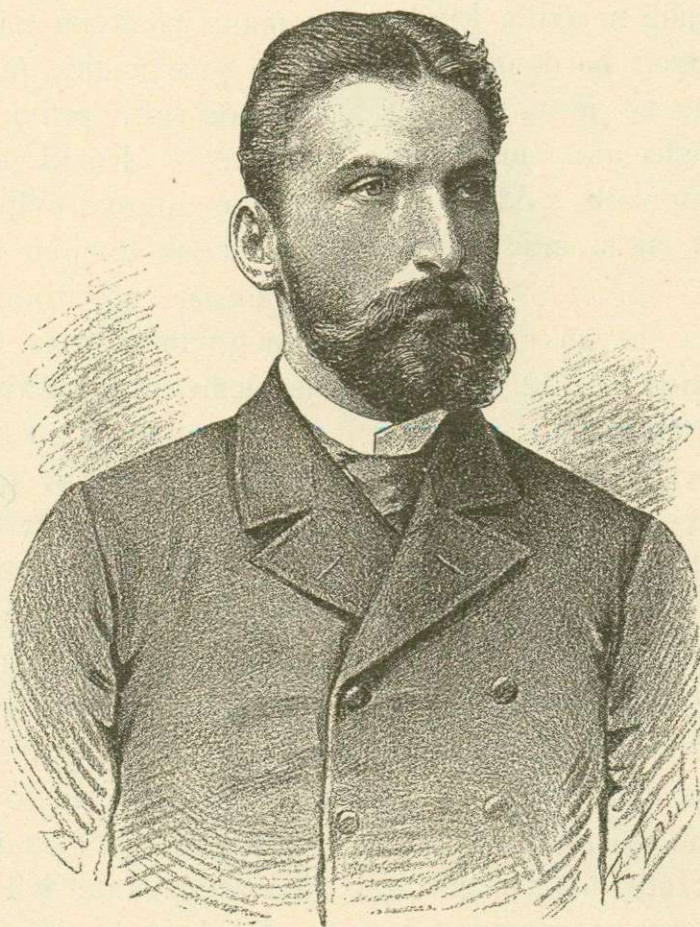
Milivoj Šrepel se je porodil 8. listopada l. 1862. v Karlovcu, kjer je bil njegov oče mestni uradnik. Ljudske šole je dovršil v Karlovcu, potem pa je odšel na zagrebško gimnazijo. V gimnaziji je bil vedno odličen dijak, ravno tako tudi na zagrebškem vseučilišču. Knjiga mu je bila zvesta tovarišica,

nauk jedina zabava, zato je že l. 1884. z izvrstnim uspehom napravil profesorsko izkušnjo iz klasične filologije. Učiteljeval je najpreje na zagrebški gimnaziji, ob tem kot marljiva čebelica izpopolnjeval svoje znanje in l. 1886. napravil doktorat iz slavistike. Zaradi izrednih sposobnostij in obširnega

znanja je prišel že l. 1888. na vseučilišče kot docent iz latinske filologije. Hotel se je vestno usposobiti za mesto, katero je imel nastopiti, zato je odpotoval v Italijo, kjer je na klasičnih tleh zajemal iz neusahljivega studenca znanosti. Bival je tamkaj osem mesecev, ogledal si vse znamenitosti Rima, Neapola, Florencije in Benetek. Ogledal si je starine, preiskal knjižnice in občudoval divne umetnine, katere so tamkaj nakopičene. Vrnivši se v domovino, je bil imenovan izrednim profesorjem na vseučilišču. Odšel je

tudi v Nemčijo, bival več časa v Berolinu, v Lipskem in Monakovem. L. 1892. je bil imenovan pravim profesorjem na zagrebškem vseučilišču, kjer slušbuje še danes.

O Milivoju Šreplu je rekel l. 1893. v „Viencu“ Šandor Gjalski: „U njega je sretno spojeno dvoje u divnu cjelinu: velik duševni dar i željezna revnost u radu.“ In prav je rekel. Šrepel je kot malokdo duševno na-

Dr. Milivoj Šrepel

darjen, a razven tega je bil vedno neumorno marljiv. To dvoje moramo poštovati, potem umemo, da je doslej toliko napisal, vestno napisal, kar bo vedno imelo svojo ceno. Že kot dijak na vseučilišču je počel sodelovati pri „Viencu“, kateremu je bil vedno jeden izmed najbolj marljivih in zanesljivih sotrudnikov. Sodeloval je pri „Hrvatskem učitelju“, „Slovincu“, „Pobratimu“, „Nastavnem Vjesniku“ i. dr. Posebno zaslužno je pa njegovo delovanje v „Matici Hrvatski“, kjer je od l. 1887. v književnem odboru. Tu čita in ocenjuje razna leposlovna dela, kar je jako težko in nehvaležno opravilo, posebno sedaj, ko se v književnosti pojavljajo nove struje. Vsem je težko ustreči, pač pa lahko zameriti se, posebno pri manjših narodih, kjer so pisatelji tako navezani drug na drugega. Še bolj mnogostrano in zaslužno je pa Šreplovo delovanje v „Jugoslavenski akademiji“, kateri je od l. 1890. člen dopisnik, a od l. 1893. pravi člen. Da bi imela akademija mnogo takih členov!

Šreplovo delovanje v hrvaški književnosti je jako mnogostrano. Prilike niso dopustile, da bi se posvetil samo jednemu predmetu, ker so ga povsod rabili. Njegovi izredni nadarjenosti in vestnosti se je zahvaliti, da je povsod vrlo sodeloval in da je vsako stvar, katere se je poprijel, obdelal z veseljem in natančno. Dasi je mnogo sodeloval na strogo znanstvenem polju, vendar ni suhoparen učenjak, temveč ima nežno pesniško srce, zato se mu tudi kritike raznih leposlovnih del in raznih pisateljev dobro posrečijo. Ogrel ga je tudi naš Gregorčič, da je v prvih letih svojega književnega delovanja prestavil nekoliko njegovih pesmij.

Vse Šreplovo književno delovanje, dasi je mnogostrano, se vendar suče okrog treh toček. On je hotel najpreje opozoriti Hrvate na rusko književnost in jih seznaniti z ruskimi veljaki, na katere se sedaj ozira vsa Europa. Potem je deloval na polju stare in nove književne zgodovine, katera mu je posebno prirastla k srcu. Tretjič je pa kot profesor latinske filologije vestno deloval na tem polju in si po-

sebnih zaslug pridobil, ker je pozabljivosti otel latinske pisce preteklih stoletij, kateri so se rodili v hrvaških pokrajinah.

Milivoj Šrepel je mnogo deloval na to, da se hrvaška književnost osveži in preporodi po vzoru ruske književnosti. Sam piše v svoji knjigi „Ruski pripovjedači“, katero je izdala „Matica Hrvatska“ l. 1894.: „U početku ovoga stoljeća ne bi nitko živ na zapadu slutio, da će iz nepoznatih krajeva ruskih umjetnoj pripoviesti zasjati novo sunce. Ruski pripovjedači četrdesetih godina stvorili su renaissancu na polju romana ne samo u svojoj domovini, nego i po ostaloj Europi. Što više promatraš sjajni uspjeh ruskoga romana po svim naobraženim zemljama, to ti se više nadaje misao, da je ruski roman u neku ruku pravi preporod pripoviesti europske. — Ruski je roman osvojio najodabranije duhove sviju narodnosti prirodnom svježinom svojom u izražavanju opažaja i dubokom simpatijom svojom prema čovjeku i njegovim bolima. U ruskom se je romanu najplemenitije očitovala duša mladoga plemena slavenskog, koje uza sve svoje mladenačke pogrješke odiše iskrenim milosrdjem i djelotvornim zanosom“. Prepričan o tem, počel je Šrepel sam predstavljati nekatera dela ruskih velikanov: Turgenjeva (Priказе), Hercena (Тко је крив?), Danilevskoga (U Indiju), Tolstega in Saltykova Ščedrina. Prevodi so dovršeni in se čitajo prav gladko. Njegova zasluga je, da je „Hrvatska Matica“ izdala izborne Miškatovićeve prevode nekaterih Turgenjevovih del in tako seznanila tudi širše občinstvo z ruskim velikanom. V „Viencu“ je priobčil Šrepel celo vrsto sestavkov o raznih ruskih pisateljih in njihovih delih in vestno poročal o vseh važnejših pojavih v ruski književnosti. Lepa in dobro premišljena je njegova knjiga „Ruski pripovjedači“, katero sem že prej omenil. Ko je opisal na kratko razvoj ruske književnosti, bavi se podrobno z ruskim romanom in z razvitkom realizma, potem pa prav zanimivo, vendar kritično, opisuje ruske pisatelje: Gogolja, Gončarova, Turgenjeva,

Dostojevskega, Saltykova, Garšina in Tolstega. Ta knjiga in pa Jagićeva: „Ruska književnost u osamnaestom stoljeću“, katero je Matica kasneje izdala, bodeta vsakomur dober vodnik v ruski književnosti in bodeta izvestno mnogo pripomogli, da spoznajo Hrvati književne sadove svojih severnih bratov.

Omenil sem nadalje, da se je Šrepel mnogo bavil s starejšo in novejšo hrvaško književno zgodovino. Bilo bi preobširno naštetih vse, kar je Šrepel storil na tem polju. Vsakih počitnic gre v Dalmacijo in preiskuje in proučuje rokopise slavnih dalmatinskih pesnikov. Omenjam njegove razprave: „Skup Marina Držića prema Plautovoj Aululariji“, „O Gundulićevim Suzama sina razmetnoga“, „Ivan Gundulić i Hrvati u Banovini“, „Pjesmi Jurija Rastića“ i. t. d. — Ocenil je tudi prvo slovnico hrvaškega jezika, katero je izdal jezuit Jernej Kašić l. 1604., katera lahko tekmuje z najboljšimi slovnici tedanjega časa. Ravno tako važne so tudi Šreplove razprave o novejši hrvaški književnosti. Leta 1891. je izdal razpravo: „Pjesniški prvaci u prvoj polovini XIX. veka“, priobčil je u „Viencu“ l. 1885: „Milton i Preradović“, l. 1889. „Nekoliko pobiraka po Preradovićevim pjesmama“, leta 1890. „Utjecaj Kačićeve pjesmarice na Vuka i Preradovića, l. 1898. „O Vrazovoj kritici“ itd. Ocenjal je v „Viencu“ razna najnovjša dela: kneza Nikole, Hranilovića, Gjalskega, Kozarca, pisal glediške kritike in poročal o raznih slovstvenih pojavih. „Matica Hrvatska“ mu je izročila izdajo izbranih Preradovićevih pesmij (l. 1890.), katerim je dodal lep opis življenja in delovanja pesnikovega, potem pesniških del Mirka Bogovića I—III. (l. 1893., 1894., 1895.) in izbranih del Antona Niemčića. Njegovi opisi teh pisateljev so kritični, jasni in prikupljivi. Ko je jugoslavenska akademija odločila zbirati gradivo za književno zgodovino od konca XV. stoletja do l. 1860. v posebnem zborniku: „Gradja za povjest književnosti hrvatske“, izročila je urejevanje tega zbornika Šreplu. Prva knjiga tega zbornika, katero je uredil l. 1897., je prav zanimiva in nam podaje prav obilo

književnega gradiva, katerega je zbral največ Šrepel sam, kakor ga je tudi že obilo pripravil za drugo knjigo.

Dasi bi se Šrepel najrajši posvetil proučevanju hrvaške književne zgodovine, vendar kot profesor latinske filologije tudi ni zamenaril svojega predmeta. Dokazujeta nam to knjigi: „Rimska satira“ (1894.) in „Rimska književnost i latinski jezik“ (1898.), kateri je izdala „Mat. H.“ v svoji knjižnici „za klasičnu starinu“, potem prevod Tacitovih manjih del (l. 1889.) in razprave: „Iz latinskoga jezikoslovja“ (l. 1888.), „Analogija u sintaksi gramatičnih padeža latinskoga i hrvatskoga jezika (1890.), „Apulejeva priča Amor i Psihe“ (1890.), „O najstarijoj lirskoj i epskoj poeziji latinskoj s komparativnoga gledišta“ (1891.) „O životu i radu satirika Juvenala (1892.), „Ciceronov: „Somnium Scipionis““ (1893.), „Rimske starine“ (1893.) i. t. d. Posebno zanimivo polje si je pa izbral Šrepel, ko je začel proučavati domače latinske pesnike. Hrvaška, posebno pa Dalmacija, je bila v minulih stoletjih v prav živahni zvezi z Italijo. Ker ni bilo doma višjih šol, odhajali so Hrvati v Italijo, kjer se je ondaj posebno gojil latinski jezik. Sprijateljili so se s humanističnimi nauki in sami zlagali pesmi v latinskem jeziku. Tako imajo Hrvati v XV. in XVI. stoletju prav odličnih latinskih pesnikov, v XVII. stoletju manje, a v XVIII. stoletju pa zopet v ožji Hrvaški in v Dalmaciji, dasi je latinizem ponehal v drugih zemljah. Elija Crijević — Elias Lampridius cervinus (1464—1520) iz Dubrovnika, ljubljene kardinala Aleksandra Farnesa, kasnejšega papeža Pavla III., je bil prvi za Petrarkom, katerega je kvirinalska akademija v 18. letu njegove starosti ovenčala z vencem za njegove latinske pesmi. Slavni so nadalje Jurij Šižgorić, Ivan Gučetić, Selimbrij, prvi hrvaški pesnik Marko Marulić, dva Negrija, dva Martinjaka, Nikola Alberti in Franjo Natali. Iz Boke kotorske so znameniti latinski pesniki: Bernard Pima, Ljudevit Pasquali in Ivan Bolica. V XVIII. stoletju se je zbral posebno v Dubrovniku krog latinistov, o katerih pravi Mussafia, da so

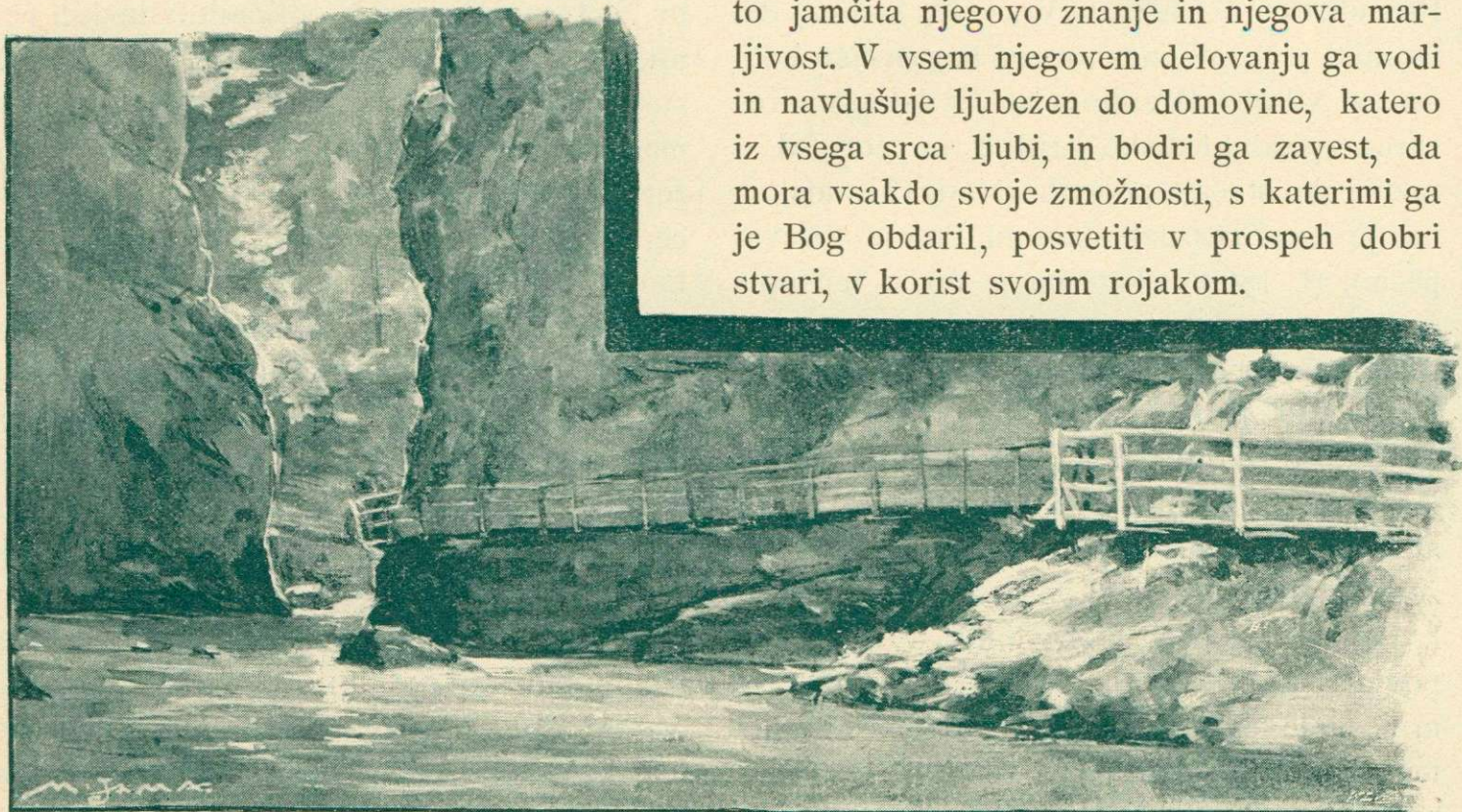
prava šola novih latinskih pesnikov. Glavni pesniki izmed teh so preživeli večji del svojega življenja v Rimu kot jezuiti, a ti so: Rugjer Bošković, Benedikt Stay, Rajmund Kunić in Bernard Zamanja, razven teh še Jurij Ferić, Faustin Gagliuffi in Junij Resti. Šrepel se je zgodaj zanimal za te pisatelje, in njegovo delo je tem bolj vredno hvale, čim manj so bili doslej znani. „V Radu“ jugoslavenske akademije je napisal o njih še več prav zanimivih in tehtnih razprav. Razprava o Jurju Šižgoriću iz Šibenika (1440—1490) se bode skoraj tiskala, a izšle so že razprave: „Ivan Bolica Kotoranin, latinski pjesnik“ (1894.), „O Patricijevoj poetici“ (1892.), „O latinskoj poeziji Junija Restija“ (1893.) in „Stay prema Lukreciju“ (1895.) O Stayu pravi Appendini, da se o njem lahko reče, ako se sploh sme reči o kom, da je dosegel, — če ne presegel — katerega izmed latinskih klasikov.

Posebej še omenjam Šreplovo delo za njegov doktorat: „Akcentat i metar junačkih narodnih pjesama“ (1886.), v katerem je ta predmet prav zanimivo obdelal in priobčil nekoliko novih mislij, katere so v znanosti tudi obveljale.

Ker je „Matica Hrvatska“ pred kratkim v dežel poslala med knjigami za lansko leto

tudi jedno Šreplovo, ozrmo se tukaj nanjo natančneje. Ta knjiga, kakor smo že omenili, je: „Rimska književnost i latinski jezik. Po T. Birtu i O. Weiseu priredio Milivoj Šrepel.“ (8°. Str. 147.) — Ako pomislimo, kako važna je latinska književnost za vso poznejšo kulturo, moramo priznati, da je gosp. Šrepel ta predmet pogodil prav dobro. Ker je pa v tej stroki spisov že veliko, olajšal si je delo s tem, da ni pisal samostojno, ampak se je naslonil na dva pisatelja, katera je „priredil“, kakor pravi, „za hrvatske prilike“. In jako dobro delce je podal Hrvatom, ker ni hodil slepo za svojima vodnikoma, ampak je izražal tudi svoje misli. Vseskozi nam kaže zgodovinski razvoj, in sicer posebej v latinski knjigi, posebej v jeziku. Vse delo je sestavljeno jako pregledno, pisano je preprosto in umevno in zato se bere prav lahko in skoro prijetno. — To je mal vzgled, kako deluje naš pisatelj.

S tem smo podali površen pregled dosejanjega delovanja Milivoja Šrepla. Vsakdo mora priznati, da je v kratkem času storil jako mnogo in zaslužil, da sem nanj opozoril tudi Slovence. Načrtov ima še mnogo, in upajmo, da jih tudi dovrši, ker nam za to jamčita njegovo znanje in njegova marljivost. V vsem njegovem delovanju ga vodi in navdušuje ljubezen do domovine, katero iz vsega srca ljubi, in bodri ga zavest, da mora vsakdo svoje zmožnosti, s katerimi ga je Bog obdaril, posvetiti v prosepah dobri stvari, v korist svojim rojakom.

Žumrova galerija v Vintgarju.

Deteljica.

(Novela. — Spisal *Fr. S. Finžgar.*)

(Konec.)

XVIII.

Par mesecev po Pečarjevi smrti je minulo.

Dan se je podaljšal. Sneg se je umaknil jugu in solnčnim žarkom. Prvi zvončki so že zvončkali pozdrav bližajoči se pomladi. Izredno gorak je bil tistega leta mesec sušec. Ob nedeljah je vse hitelo na izprehode; vsak je hotel čimpreje pod milim nebom dihati gorki zrak. Gostilne so bile prazne, po zimi tako cenjene peči zapuščene.

Tudi naši znanci so šli skupno v Mahovnik, bližnjo vas v gostilno „Pri jelki“. Sporočili so prejšnji dan krčmarju, da jim pripravi večerjo.

Odkar je umrl Pečar, od tedaj je imela Julka jedino uteho ob strani zdravnikovi, pri Adelici in pa na grobu dobrega očeta, čigar gomilo sta z Adelico pogosto obiskovali in hodili kropit. Gospa kontrolorjeva je ljubila Julko ter z vso vnemo skrbela za osirotelo deklico. Bila ji je vse, bila ji je druga mati. Ker Julka doma kar ni mogla strpeti, bivala je večina pri Rovanovih, nazadnje se je kar preselila k Adelici in tam stanovala. Doma je pa vodila gospodarstvo in gospodinjstvo zvesta in zvedena kuharica, ki je služila že dvajset let pri Pečarjevih. Od tedaj je tudi dr. Rus pogosto zahajal k Rovanovim. Saj se je tam jedino lahko shajal s svojo zaročenko. S seboj je vabil prijatelja. Toda pristav Karol se mu je odločno uprl, Dolenc je pa šel večkrat z njim. Tam je ta gledal in občudoval pravo domačo srečo, ki je zidana na trdni ljubezni, ki ni samopridna, ki ne misli nič hudega, ki vse prenaša, vse upa, vse odpušča. Ko se je po takih urah vračal v gostilno, zdela se mu je pusta, otožna, mračna. Nič več mu ni ugajal tisti s tobakom in vinskim duhom nasičeni vzduh. Pripovedoval je Karolu, kako so se dobro

zabavali ter ga nagovarjal, naj gre še on. Ali ta je bil dosledno trdovraten in se ni udal vabilu.

Dasi je dr. Dolenc pogosto zahajal z Rusom k Rovanovim, vendar se je Adelice nekako ogibal.

Občeval je s kontrolorjem, z gospo, včasih se pa mnogo zabaval z ljubeznivimi malimi otroki, katerim je redno donášal bonbončke.

V Mahovniku je bila torej tisto popoldne zbrana družba. Gorko solnce, sveži zrak, dobra večerja in še boljše vino jih je razvnelo, da so bili zares veseli. Celó Julka je že toliko prebolela hudi udarec, da se je prisrčno smejala in radovala ob strani zdravnikovi, v čigar srce je prelila vso ljubezen, ljubezen in otroško spoštovanje, katero je gojila do rajnega očeta, pa ves čisti prvi plamen ljubezni mlade neveste.

Zabava je bila navadna, vsakdanja, kot se povsodi zabava taka družba. Besede, dovtipi prše v zrak, zasmije se celo omizje, ali hitro preskoči na drug pogovor, katerega zopet prav tako naglo obravna in vrže v koš. Ali zabava je bila kljub temu prijazna, živahna. Bila je to tista dobrodejna zabava, pri kateri ni treba napeto misliti, ali vendar je duh vedno delaven, in prav vsled tega se odpočije, da človek po zabavi mirno spi in mora drugo jutro priznati: Dobro smo se imeli.

Ostala družba ni zapazila, da so se ukradli od mize trije člani ter sedli k okrogli mizici in začeli metati tarok. Profesor Komar, komisar in pristav Kotek so bili trdno uverjeni, da bi se zemlja ne vrtela dalje, ako bi minul nedeljo popoldan brez taroka.

Dokaj časa je že gorela luč, ko opozori prva gospa kontrolorjeva, da bo treba domov. Seveda je od tedaj minula še cela ura, predno

je bil izpit čaj, poravnan račun, adjunktov pagat-ultimo ujet in vsi pripravljeni na odhod.

Noč je bila jasna, a mrzla. Majhne lužice, katere je po dnevu solnce otajalo, so zamrznile in se skrile pod led, ki je bil gladek kot steklo; v njem so odsevale zvezde in luna.

Gospodje so podali damam roke. Julko je vedel zdravnik, Adelica se je na lahko prijela Dolenceve roke. Prav zadnja sta šla profesor Komar in pristav Kotek, kateri je še vedno tuhtal in se jezil na profesorja, ker mu je pagata ujel, dasi je imel trinajst tarokov.

Adelica in Dolenc sta šla iz početka tiho. Bil je za oba tisti trenutek, ko ima vsak silno veliko povedati, ko se pa ponudi prilika, ne ve nobeden nič in misli, da sama navzočnost govori dovolj.

Dolenc je to jezilo. Saj ni bil slab družabnik. Pri Adelici mu je odpovedala vsa domišljija, vsa zgovornost se je porušila in vse dovtipe je pozabil. Ali iz te zagate je moral. Zato je začel po stari navadi —

Kdor govoriti kaj ne ve,
on vreme hval' al' toži —

o lepi noči, o zvezdah, o luni. S tem je bil tudi pretrgan jez, in kmalu sta pustila nesrečno luno in zvezde na nebu ter govorila bolj zanimive stvari.

„Ali vas še boli noga, gospod doktor?“

„Ne, gospica, čisto nič.“

„Tako sem se bala za vas.“

„Ni bilo vredno, Adelica. To je bila malenkost!“

„Ni bila malenkost, ne! Rešili ste nas, in tega nikdar ne pozabim. Ali nekaj, dovolite, vas moram vprašati: Zakaj ste hudi na me?“ Adelica ga je nekoliko pogledala v obraz, a hitro pobesila oči.

„Adelica, saj ni res! Zakaj bi bil hud?“

Dolenc je čutil, da nima prav čiste vesti, katera mu je očitala neutemeljeno osornost in skoro nevljudno vedenje do Adelice.

„Nikar ne tajite! Gotovo me je kdo počrnil. Tako mi je bilo hudo, in verujte mi, da sem večkrat jokala in Boga prosila, da

bi spoznali in me ne sodili krivo. Vse vem, kaj so govorili zaradi tistega večera, da so me imenovali hinavko —“

V srcu Dolenca se je vzbudil črt nad hudobnimi jeziki. Torej to prisrčno dete, katero je on žalil s preziranjem, katero je po nedolžnem trpelo radi obrekljivih ljudij, to zlato bitje toraj njega ni sovražilo, ampak molilo je zanj in za njegovo srečo. Zopet se mu je zdelo, da stopa ob njem tisti angelček od Miklavževega večera tako rahlo, da se ne dotika tal, da plava ž njim in ga ogrinja z mehko perutnico. Proseče je govoril Adelici: „Odpustite, Ada! Zaradi mene ste trpeli. Verujte mi, da vas srce ni nikoli preziralo ampak spoštovalo in — zelo, zelo spoštovalo.“ Skoraj mu je ušla beseda „ljubilo“! „Če sem se vedel nevljudno, delal sem to po sili, umetno. Po vzroku ne vprašajte! Povem vam samo to, da me je do tega privedla bridka izkušnja, v kateri sem izgubil vero v ženstvo.“

„Mama je to tudi rekla. Poznala vas je; ah naša mama vidi menda vsakomur v srce. Ali rekla je tudi, da ni prav, če po enem slučaju sodimo in obsojamo ves svet.“

„Adelica, odkritosrčno vam povem, da sem tudi jaz zavrgel to sodbo. Izpodbilo mi jo je vaše srečno domače ognjišče.“

„Torej ne bodete več hudi na me?“ Adelica je uprla odkritosrčno oko, katero se je radostno svetilo, Dolencu v obraz, roko je nekoliko tesneje oklenila krog njegove roke, kakor bi hotela preprečiti neugoden odgovor.

„Adelica, nikdar nisem bil hud, nisem in ne bom, ker ne morem biti. Verjemite mi, da vas imam rad, tako rad kot Hugon Julko. In vi? Ali bi mogli mene imeti tako radi, kakor Julka Hugona?“

Dr. Dolenc je čutil, kako mu sili kri v glavo, kako nemirno utripa srce. Skoraj se je zbal svojega vprašanja. Ada mu ni odgovorila. V odgovor ga je samo pogledala, in medel žarek srebrne lune je videl v njenih očeh skrivnostno roso. Spustila je potem njegovo roko, nagnila se proti Dolencu in pošepetala: „Tudi, gospod doktor!“ Nato je

pa odbrzela naprej za mamó, katere se je tesno oklenila in ji pričela nekaj pripovedovati, kar si je potoma izmislila.

Dolenec se je pridružil profesorju in Koteku ter do doma pomagal reševati težavni problem, kako se mora igrati s trinajstimi taroki, da pagata ne ujemó.

Ko so si na trgu segali v roke, podala sta si tudi Adela in Dolenec roki; a nista jih dala rahlo, mrzlo, iz gole dvorljivosti, stisnila sta si jih, stisnila drugič v življenju.

XIX.

V jednom letu se v malem pokrajinskem mestu izpremeni bore malo. Tako je bilo tudi v našem mestecu. Otroci so se prav tako drsali na zamestnem tolmunu kot lani po zimi, meščani so kvartali zopet po krajcarju brez ‚poenov‘, taisti gosti so se zbirali po gostilnah, ženske prav tako opravljale in obirale ljudi — vse kakor lani.

Samo nekaj je bilo drugače. Pečarjeva hiša je kazala drugačno lice. Nad vrati ni bilo več stružnic in tistega očrnelega leva, ki je vabil ljudi v gostilno. Na levi in na desni strani vrat sta se lesketala dva napisu z zlatimi črkami na črnem steklu. Levi se je glasil: *Dr. Dolenec, odvetnik*, desni: *Dr. H. Rus, universae medicinae doctor*. Pred vrati si videl vsak dan moške in ženske, bolnike in zdrave. Hodili so iskat zdravil, hodili iskat nasvetov in pravne pomoči. Na levo je bila pisarna odvetnika Dolenca, na desni sprejemna soba zdravnika Rusa.

V prvem nadstropju je urejevala, vodila in kraljevala z vso skrbnostjo in ljubeznivostjo roka Julke, gospe zdravnikove, v drugem nadstropju se je pa ž njo kosala v

isti skrbi in milosti roka Ade, gospe odvetnikove.

Po mestu se je splošno govorilo o vzornih in srečnih zakonskih dvojicah. Ko so sedele gospa notarjeva in komisarjeva in pl. Ivanovičeva pri popoldanski kavi, sklenile in prisodile so tako, da vlada v Pečarjevi hiši najlepši red, najlepša sreča, in so završile dolgo trajno razpravo z občnim izrekom: „Ali smo neumne, da si same grenimo življenje in rušimo zakonski mir!“

V drugem nadstropju pri Pečarjevih je bila posebna sobica. Skozi okno je svetilo jutranje solnce, z vrta se je slišal vrišč vrabcev in senic. Solnčni žarki so razsvetljevali sobo in gledali čedno postelj, majhno mizo, par stolov in omaro.

Nad posteljo je visela majhna podoba Križanega, slikana na steklo. Okvir in slika, vse je bilo tako preprosto in neumetniško, da se dobi za par beličev boljša podoba. In vendar je to sliko čislal njen gospodar nad vse —: bila je last pokojne matere. Pod to sliko je umrla, pod njo trpela, vanjo se ozirala v težavah in bridkosti. Na nasprotni steni je visela diploma Deteljice. Srednje pero je bilo lepo zeleno, stranski peresci sta bili prevlečeni s črnim papirjem. Ta tiha sobica je bil miren dom — tretjega konservativnega lista Deteljice — doktorja Karola Čekana.

Kadar je ta s postelje gledal „deteljico“, zdelo se mu je milo v duši, ko je zrl tista črna madeža na podobi. Zašumela mu je po glavi tolikrat peta ‚Ženska le vara nas‘. Ali otresel se je takih mislij in hoté nehoté moral priznati: Še je dosti cvetja v ženskem svetu, katero ni poparjeno od slane; še imamo blagih mater in vzornih hčerk, ki so in bodo blagoslov domačega ognjišča.

Nade in prevare.

(Povest iz umetniškega življenja. — Spisal *Milevoj*.)

(Dalje.)

Obilna družba se je zbrala zvečer v posebni sobi preproste gostilne. Bili so umetniki vseh strok: slikarji, kiparji, glasbeniki. Večina je bila Nemcev, pa tudi nekaj slovanskih imen so imenovali. Govorica se je vrtela o vsem, kar more zanimati umetnika, in vladala je tista zaupljivost, ki zlasti v tujini družijo ljudi enakih teženj in jednakega mišljenja. — Lebkovski je vodil skoro vso zabavo. Z ironičnimi opazkami in dovtipi je znal vzbujati smeh in veselost tovarišev. Stojan se je predstavil družbi, toda le redko posegel v splošni pogovor. Kot tujec je najprej opazoval ljudi, s katerimi je prišel v dotiko. Novo mu je bilo vse: italijanska „osteria“ s preprosto postrežbo pa dobro vinsko kapljico, življenje, katero se je tu kazalo, nazori, ki jih je slišal. — Blizu njega je sedel mlad mož, na katerega je nehoté obračal svoj pogled. Obraz mu je bil nekoliko upadel in poteze na njem so bile bolestne. Vsa zunanost njegova je pričala, da ne živi v izobilju. Bil je tudi tih med šumno družbo. Lebkovski je Stojanu le toliko povedal, da je slikar doma iz Dalmacije in da redko zahaja v ta krog. Ko je Stojan zvedel, da je neznanec Jugoslovan, omilil se mu je še bolj, in želel je seznaniti se z njim.

„Gospoda! Javljam vam veselo novico“, začel je neki kipar z Nemškega, „baron Sternberg je zopet tukaj“.

„Tisti vinski baron?“

„Ki si je pridobil bogastvo in plemstvo s krščevanjem vina“, pristavi hudomušno Lebkovski.

„Gospôdo vabi v svojo hišo“, nadaljeval je zopet oni.

„V soboto večer bode prvi sprejem gostov.“

„Njegove pojedine niso slabe“, pripomni nekdo.

„Tudi vino je dobro, kar ga daje na mizo“, poseže zopet Lebkovski vmes.

„Le tistega bi ne hotel piti, ki ga on prodaja.“

„Večeri bodo zopet zabavni. — Njegova hčerka Irma bode blestela na veselicah in zbirala tropo častivcev okoli sebe.“

Tu se skloni Stojan k svojemu sosedu in ga vpraša, ali tudi on zahaja tje?

„Družba ni zame, pa tudi razmere mi ne dopuščajo“, odgovori mu ta z nekim bridkim nasmehom.

„Oprostite! Čul sem, da ste iz Dalmacije. Morda ste Slovan?“ nagovori ga sedaj v slovenščini.

Onemu pa se je zasvetilo oko od veselja; urno mu seže v roko in odgovori hrvaški:

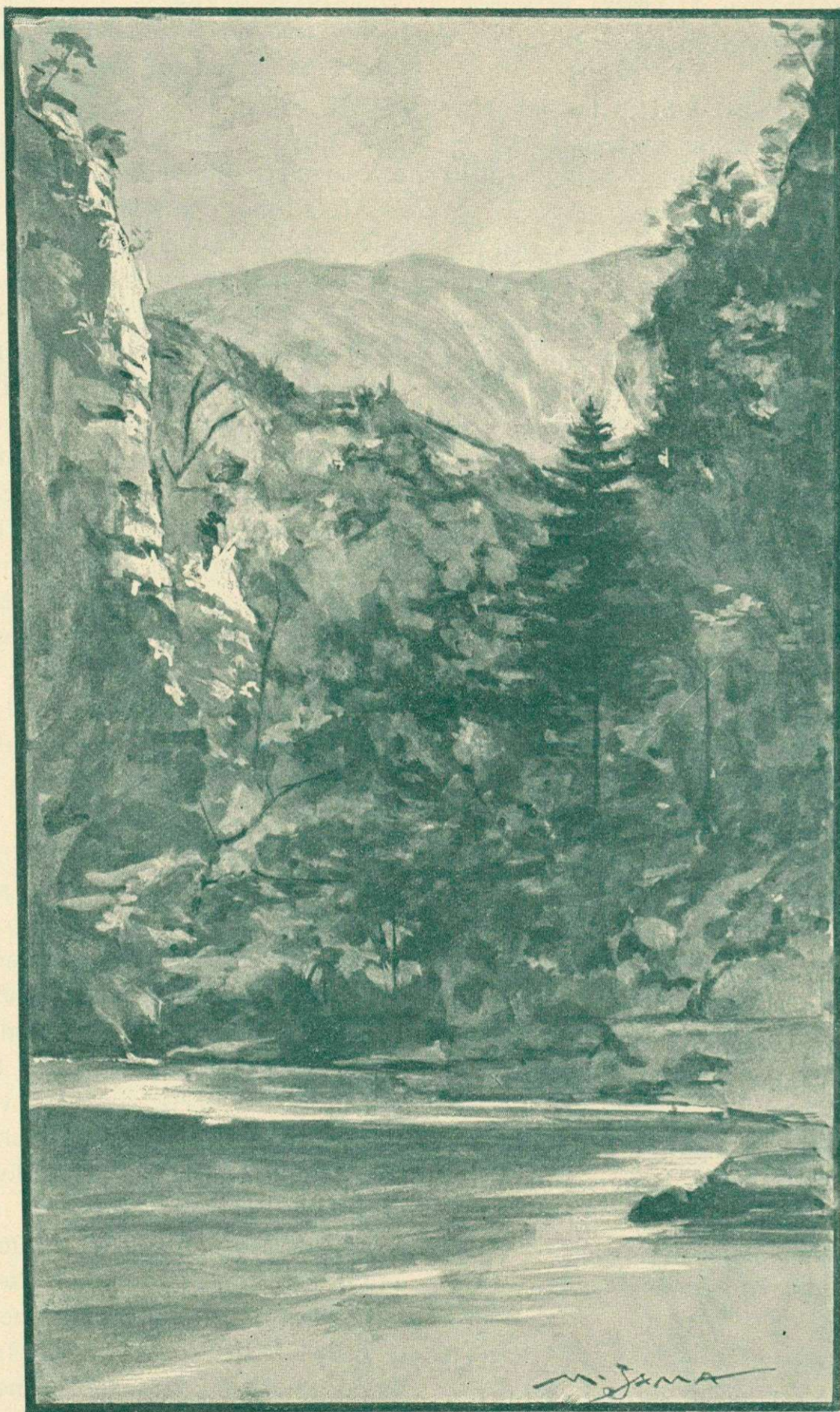
„Kako me veseli, da tu v tujini naletim na brata po krvi! Moje ime je Antonio Randić.“

In pripovedoval mu je, da je doma iz starodavnega Dubrovnika, da že malone dve leti biva v Benetkah in sedaj dovršuje neko večje delo.

Stojan pa mu je govoril o svojih načrtih, kako hoče vestno porabiti umetnostne zaklade v proučevanje in da bo vesel, ako mu pri tem on pomaga s svojim svetom in z bogato izkušnjo.

Razpletel se je med njima živahen pogovor, in ko je oni vstal in odšel, ločila sta se kot prijatelja.

Bilo je že pozno, ko se je Stojan vrnil v svoje domovanje. Vendar je še tisti večer pisal domov materi, kakor ji je bil obljubil. In pismo je bilo polno hvale o vsem, kar je slišal in videl, in polno sladkih upov za bodočnost. — Ko ga je objel spanec, združili so se mu vsi vtiski minulega dne v žive sanje, ki so mu pričarale bujne podobe pred omamljenega duha.

Prizor iz Vintgarja. (Na levi ,Skala kranjske hranilnice', v ozadju Karavanke.)

III.

Čopič in paleto zdaj odloži slikar,
zre v sliko, ki obseva jo solnca
zadnji žar.

Gorazd.

Stojan se je resno lotil dela. Iskal je povsodi biserov klasiške umetnosti, ki so bili v Benetkah tako bogato raztrošeni. Sledil je stopinjam slavnih mojstrov, da bi se do dobra ugloobil v njih duha, predno stopi z lastnimi proizvodi pred svet. — Z Lebkovskim sta prišla redko skupaj. Včasih ga je dobil v večernem krogu tovarišev, ali pa je prišel Lebkovski k njemu na kratek obisk. Tedaj mu je vselej očital, da vedno tiči za stenami, da ne bo spoznal življenja. Pridigoval je navadno gluhim ušesom. Stojan je rad poslušal dovtipe tovarišev, s katerimi si je znal pomagati v raznih težkočah in protislovjih življenja, občudoval je njegovo hladnokrvnost in spretno obnašanje v družbi. Toda spoznal je tudi, da ni sposoben za resno delo. — Lebkovski je bil izmed one vrste ljudij, kakoršni se pogosto nahajajo med pisatelji in umetniki. Ponašajo se z imenom, ki je pa njim pojem brez vsebine, blesteč plašč, s katerim zakrivajo svojo — puhlost. Ker mu duhovitosti ni primanjkovalo, znal je govoriti o vsem, toda lotil se ni ničesar. Svoje prijateljstvo s Stojanom je sebično izrabljal s tem, da se je v denarnih zadregah zatekal k njemu.

Tem zvestejši tovariš mu je bil Antonio Randić.

Spoznal je v njem blagega, za svoj poklic navdušenega umetnika. — Randić je prebival v siromašni sobici, skoro v podstrešju visoke hiše. Kakor zunanost mladega moža, je tudi njegovo ubožno stanovanje pričalo o pomanjkanju.

„Tukaj životarim že blizu dve leti“, dejal je Stojanu, ko ga je prvič obiskal. „Ni ravno najkrasnejši salon — ta moja soba. Najljubše mi je, da se tako lepo vidi na prosto morje kakor v Dubrovniku.“

„Ali tuguješ po domu?“

„Prijatelj, tebe ne vežejo tiste vezi, kakor mene. Pred leti sem tudi jaz drugače mislil

in z veselim srcem hitel v svet. Sedaj se tolažim s tem, da se kmalu povrnem domov.“

„Preveč obupuješ. V tvojih letih s tako lepimi zmožnostmi se lahko doseže veliko“, tolažil ga je Stojan. Oni pa je zmajeval z glavo:

„Ali ni to žalostno, da nam domovina ničesar ne da, niti duševne, niti telesne hrane? — Da se moramo klatiti po svetu? Kje je slava starega Dubrovnika? Sedaj leži na tleh poražen, in tujec se šopiri v njem. Za svoje otroke pa nima ničesar. Tu v Benetkah sem iskal sledov naše slave. Kar sem našel, sem zbral, da podam sliko nekdanjih lepih dni. Nimamo ponosnih palač, da bi njih stene krasili z zgodovinskimi podobami. Moja slika bo le skromen spomenik naše preteklosti. In ko jo dokončam, potem pa bo tudi moje delo tu dovršeno, in zopet pohitim v domovino.“

Stojan je molčal ob teh besedah in zamišljen zrl v tla.

„Ne razkrivam rad svojih del tujim očem“, dejal je Randić in stopil k stojalu, ki je bilo zagrnjeno s pregrinjalom, „toda tebi zaupam, ker si mi prijatelj, in vem, da boš umeval moj umotvor.“

Po teh besedah je razkril sliko. Stojan je videl pred seboj veliko dvorano v baročnem slogu in v njej mnogolično skupino. V ospredju je klečal mlad mož, oblečen v dolgo haljo, in glavo z dolgimi kodrastimi lasmi je imel lahko nagnjeno. Pred njim je stal častitljiv starec sivih las v črni baržunasti obleki z zlato verižico okoli vratu, ki je pokladal klečečemu možu lovorov venec na glavo. Nju pa je obdajala mnogobrojna množica: mladi gospodiči v žametastih oblekah z rapirji ob strani, resni senatorji v velikih barokah, bogato nakičene gospodične in gospe z visoko francosko frizuro, zadaj in po galerijah obilo navdušenega ljudstva, ki je z vzkliki pozdravljalo slovesni čin.

„Venčanje pesnikov v starem Dubrovniku“, pripomnil je Randić.

Stojan je z večjim očesom motril sliko. Bila je malone dovršena. Nehoté se je udal mogočnemu vtisku. In zaneslo ga je v mislih

stoletja nazaj, ko je v bogatih mestih dalmatinskih cvetla umetnost in poezija, in se je Dubrovnik v omiki, bogastvu in razkošnosti meril s ponosno Benečijo.

„Častitam že sedaj“, dejal je tovarišu. „Ta lepa kompozicija, te žive barve! Uspeh ti je zagotovljen.“

Antonio je stal poleg njega, ljubko opazoval podobo, in veder smehljal mu je bil razlit po obrazu.

„Sedaj je minulo to življenje. Kakor lepe sanje leži za nami“, dejal je zamišljen, „in niti sledov ni več. Tukaj sem moral proučevati našo minulo, ker doma nimamo drugega kakor razvaline. Ti meniš, da mi je uspeh gotov? Ne vem, ali se mi dopolnijo želje“, reče po kratkem premolku. „Pred leti sem uprizoril v Rimu ‚Pogreb v katakombah‘. Vsi so občudovali delo. Poslal sem je v razstavo. Toda nagrado je dobil neki Francoz za svojo podobo ‚ples Satirov‘. Prave spake režečih obrazov! Seveda nedežno je izrazil divjost in pohotnost. — Ko sem vprašal, zakaj je propala moja slika, zmajevali so z ramami. Rekli so, da imam pač umetniški talent, toda ustrezati moram bolj modernemu vkusu. — V tisto sliko sem vtaknil obilo denarja in časa. Pozneje sem jo prodal nekemu trgovcu za borih par sto frankov. Od tistega časa je uboštvo moja zvesta družica.“

Trudno upre glavo v dlan, in suhoten kašelj ga posili.

„Ali nisi mogel dobiti dela v delavnicah večjih mojstrov“.

„Pomagač naj bi bil?“ povzame oni trdo, „drugim naj posojam svoje moči? Ne, služiti nečem. Lotil sem se te podobe, za katero sem že dolgo nosil načrte v glavi. Dete mojega truda je in siromaštva. Vendar mi sije iz nje žarek upanja.“ Zopet mu je šinil smehljal preko lica in z žarečimi očmi je gledal na svojo podobo.

„Ako si v zadregi, rad ti pomagam po svojih skromnih močeh“, reče mu Stojan.

Antonio pa je odvrnil:

„Ne potrebujem dosti; kadar pride glad in ga ne morem utešiti, grem tje na Markov

trg, naslonim se na steber in gledam one bujne oblike, da si utešim vsaj duha. To je včasih moja jed. Le to telo mi hujša vedno bolj in nevoljno prenaša težo življenja.“

Zopet se ga poloti kašelj. Stojan je spoznal, da mu skrivno gloje črv cvet življenja. Sočutno seže tovarišu ob slovesu v roko. Na poti proti domu so se mu vsiljevale trpke misli. Videl je življenje umetnika trpina. — Odslej je pogosto občeval z Antonijem. V njegovi družbi je pohajal umetniške zbirke. Tovarišev plemeniti vkus in trezna sodba sta mu veliko koristila.

Neko soboto dopoldne je sedel Stojan v svoji sobi pri stojalu in delal. Tedaj stopi Lebkovski hitrih korakov v sobo.

„Že zopet pri teh slikarskih vešalih?“ nagovori ga veselo. „Skrajnji čas je že, da te odpeljem iz tega zidovja, sicer do cela odrveniš. — Oprosti, da sem te nekoliko zanemarjal zadnji čas! Saj veš, človek ima toliko dolžnostij na vse strani!“

„Jaz pa sem se tačas že do dobra udomačil v Benetkah“, odgovori Stojan, „Antonio Randić mi je bil večš tolmač vseh znamenitostij.“

„Ne brati se ž njim! Sicer se tudi tebe loti melanholija in te razjé, kakor njega.“

„Brezsrčno govoriš“, zavrne ga Stojan, „Bridke izkušnje so ga zadele. Kaj more on za to? Toda nadarjen umetnik je, in njegovo najnovejše delo je vredno občudovanja.“

„Ne pečam se toliko ž njegovimi posebnostmi“, odgovori nemarno Lebkovski, „najmanj imam sočutje s takimi bedaki, ki so sprti z vsem svetom. — Toda dovolj o tem. Prišel sem te povabit za danes zvečer k Sternbergovim. Zbrana bo tamkaj večja družba, umetniki in druga gospoda.“

„Saj veš, da ne zahajam rad na veselice. Pa tudi znan nisem v onih slojih.“

„Prazni izgovori! Uvedem te jaz. Ti si vrl, mlad mož, življenje ti cvete na obrazu; kamor prideš — zlasti pri damah — zanimalo se bo vse zate. Zato le v življenje! Zakaj bi ne pil iz sladke kupice, ki jo imaš v rokah! In vrh tega: Kaj ti pomaga samo

učenje? Motivov iz življenja je treba, potem dovršiš kaj dobrega. To se pa ne dá naučiti iz mrtvih pedob, ne: živeti moraš sam.“

Ko Stojan ni odgovoril njegovim besedam, začel je zopet:

„Tudi v dotiko ti je treba stopiti z višjimi krogi. Sicer ti vsa nadarjenost in pridnost ne pomagata nič. Imej še tak talent, kritikovali te bodo in — prezirali. Baron Sternberg je prijatelj umetnikov. Sam ima lepo zbirko raznih slik in kipov na svojem gradu v Nemčiji. Ne rečem, da ima veliko razuma za umetnine, toda on hoče posnemati druge

plemenitaše. In kar je glavna stvar, denaren je in vpliven. Njemu sem že pripovedoval o tebi in te naslikal v najbujnejših barvah. Željan je te spoznati. Ako boš sijajno sprejet, zahvali se meni! Ha, ha!“

Lebkovski ni bil malo ponosen, da more nasproti mlajšemu tovarišu ponašati se kot zaščitnik. Toda ta se je še vedno obotavljal.

„Drevi pridem pote, pa je mir besedij“, odgovori Lebkovski odhajaje. „Obleci se črno in bodi pripravljen.“

Stojan je tovarišu na ljubo slednjič obljubil, da hoče iti z njim. (Dalje.)

Učiteljica.

(Spisala Marijanka.)

Poznala sem jo že izza mladih let, ono vitkoraslo dekle, s črnimi očmi in s črnimi kodravimi lasmi. Obličja je bila bledega, in na licu ji je počival neki resen mir, ki ni lasten vsakemu človeku. Iz očij ji je odsevala ljubeznivost in miloba, a usta so ji bila najčešče sklenjena bolestno.

Marijca ji je bilo ime. In ta Marijca, ljubezniva, tiha deklica je bila meni v detinski dobi največja ljubljenska.

Človeško srce, posebno mehko žensko srce se že v rani mladosti kaj rado oklene ljubavi. In da se iz te otroške ljubavi razvije pozneje ono lepo, vzvišeno svojstvo — pravo, plemenito prijateljstvo, je treba gojiti, negovati v srcu oni rahli čuti, ki še ni prava ljubav, nego tiho hrepenenje do drugega nam bitja.

Marijca je bila šestnajstletna deklica, ko je došla iz zavoda. Ondi se je priučila raznih stvari, katerih se otroci v domači šoli niso učili. Znala je lepo pisati, tudi nemško, brati, plesti in kvačkati, in ne vem kaj še. A za to se nisem mnogo zmenila, meni najdražje je bilo, da je znala Marijca lepo peti in pripovedovati lepe povesti.

To je bila vaška deca na nogah, ko je došla Marijca domov! In najbolj vesela sem

bila jaz, — jaz, ki sem jo imela skrivaj tako rada.

Često smo se zbrali pod košatim drevesom v gozdu, in Marijca je sedela med nami. Pletla je navadno nogavice, a ob enem nam pripovedovala mične povesti. In govorila je tako lepo, da si ni upal nihče vmes izpregovoriti.

Ko je dokončala pripoved, so bile vseh oči obrnjene vanjo, kakor da hočemo s pogledom pozvedeti iz nje še nadaljnjo pripoved. A takrat je navadno Marijca pretrgala molk, plosnila z rokama, rekoč: „Otroci, sedaj se pa igravimo!“ In učila nas je lepih iger, igrala in pela je z nami.

„Marijca“, vprašam jo nekoč, „kdo te je pa naučil tako lepo peti?“

„I kdo“, — odgovori mi smehljaje, „to bi rada vedela? Vidiš tam, kjer sem bila jaz v šoli, je veliko otrok in mnogo učiteljic. In tam sem se naučila tudi jaz igrati in peti.“

„Ali bi bila ti rada učiteljica?“ vprašam jo nadalje prav zvedavo.

Tačas je Marijca vidno pobledela, povesila pogled in molčala.

„Da, da, Marijca, ti bodi učiteljica, in mi pojdemo k tebi v šolo“, oglasi se več otrok

in radovedno obstopi deklico, ki je komaj prikrivala notranjo bol.

„Kaj ne, da boš učiteljica, Marijca?“ — vprašam jo iz nova, zroč ji naravnost v oči . . .

Svetla solza, — znanilka srčne bôli, — ji je zaigrala v očesu in kanila na blede lice. Tiho je položila prst na usta in poluglasen „pst“ je hkrati umiril glasne volilce!

„Idimo domov!“ dejala je z zapovedujočim glasom.

Nobena druga zapoved nam ni tako šla do srca . . . Molčé smo šli za Marijco, za učiteljico. Med potom je izgubila pletenko iz nogavice. Tiho sem jo pobrala in jo izročila Marijci. Pogledala me je žalostno, tako da si je nisem več upala vprašati, bi li rada bila učiteljica . . .

Prišli smo do razpotja. „Otroci, popoldne ne pridem več k vam“, pravi Marijca.

„Zakaj ne, zakaj ne?“ — vpraševali smo boječe.

„Ne morem.“ In ni se nasmehnila, kakor drugikrat, molčé se je obrnila in odšla lahnih korakov proti domu.

Nam pa ni hotelo v glavo, zakaj neče biti Marijca naša učiteljica, ko vendar zna najbolje peti in igrati.

II.

Poslej je bila redko med nami. Ni več pela, ne se igrala, le zamišljena je sedela pri nas ter neutrudno pridno pletla nogavice. — In otroci je kmalu nismo pogrešali več, kadar ni prišla.

Le meni je bilo neizrečeno žal po nji. Prav nič me ni veselila igra in zabava . . .

Nekoč sem se skrivaj izmuznila iz vesele družbe in jo zavila naravnost k Marijci.

Sedela je na vrtni klopici in imela glavo pobešeno. Zdelo se mi je, da je ihtela.

Nisem vedela, kako bi izpregovorila. Govorila sem, kakor mi je prišlo na jezik, kar mi je narekalo srce: „Marijca, zakaj nečeš biti učiteljica?“ —

Zdajci je vzdignila glavo ter me pogledala ljubeznivo, tako ljubeznivo, da me je h krati minula vsa bojazen. Kar meni nič

tebi nič sem jela plezati na klop, da bi sedla poleg Marijce.

Ta hip se je glasno zasmejala in me posadila na klop poleg sebe.

„Tako! Sedaj pa poslušaj! Vprašala si, zakaj nečem biti učiteljica! — Vedi — jaz bi bila rada, rada, a oče pravijo, da nimajo dosti denarja. Za šolo je treba mnogo denarja.“

Pogledala me je sočutno, nisem si je upala več izpraševati. Bilo mi je žal, zelo žal, da ne bo Marijca učiteljica.

Nekaj tednov pozneje Marijce ni bilo več v naši vasi. Odpeljala se je nekam daleč, — kakor so govorili ljudje, k bogatemu stricu, kjer se bo učila kuhati, šivati in ne vem kaj še.

Ko je odhajala, zrla sem žalostna za njo. Kmalu sem zábila tugo, odšla v gozd, nabrala ondi smrečnih češarkov ter se igrala šolo.

Ko je spomladi skopnel sneg in je iz vinogradov odmevalo glasno petje veselih delavcev, sem morala pustiti igro ter iti v šolo. Vsak dan sem romala k cerkvi vrh grička, kjer je stalo šolsko poslopje.

Nekega poletnega dne se je vrnila Marijca. Bleda, upadlih lic je stopila raz voz in pozdravila domače. In meni je prinesla punčiko, belo, zlatolaso, kakoršne še do tedaj nisem imela.

Poslej sem bila često pri nji. Sedela sem pri nji ter se pogovarjala sama s seboj. Ona je navadno molčala, le kratko je odgovarjala mojim vprašanjem. Zamišljena je mehanično vrtela strojevo kolo, da je glasno ropotalo. In meni je ugajalo to ropotanje, kakor ropotanje mlinskega kolesa na potoku.

Bilo je spomladi. Nabrala sem pestrega cvetja ter šla navadno pot k Marijci. Prišedša blizu hiše sem opazila zaprto okno v njeni sobici. Ni bilo čuti ropotanja stroja, vse je bilo gluho in tiho.

Poskušala sem odpreti kljuko na vežnih vratih, pa se ni dalo. — Za mano pride težkih korakov Urša, domača dekla.

„Danes ne bo nič s teboj, otrok! Marijca je bolna.“ In odprla je vrata in meni nič tebi nič jih brezčutno zaprla za sabo.

Odšla sem užaljena. Pometala sem cvetke v potok ter zrla, kako so ribice radovedno vzdigavale glavice v vodi.

Nekaj dnij pozneje je mrtvaški zvon zapel iz domačega zvonika. Zvonilo je Marijci.

Še mi je v spominu profil plemenitih potez, razpletena kita, venček na glavi, snežnobela obleka in lepi venci, s katerimi je bila odeta moja Marijca. Še mi živé v spominu besede, katere sem čula med tajnim

šepetanjem kropivcev: „Bolje bi bilo dati jo v šolo in ji pomagati, kamor si je želela, kakor pa tako mlado položiti v grob.“

Tačas teh besedij nisem umela, danes jih umevam.

Kakor vsako leto, sem se tudi letos ustavila ob njenem grobu. Lep pomnik ji diči gomilo, in na križu ji slovó prelepe besede. A v mojem srcu ji slovi spomin: „Moja prva, idealna učiteljica.“

Gad.

(Črtica. — Spisal Fr. Kočan.)

Za dolgotrajnim neprestanim deževjem so nastopili naposled zopet veseli solnčni dnevi. Poletje se je bližalo koncu, in prav zato se je hotela narava še jedenkrat — morebiti zadnjič pred bližajočo se jesenjo — prebuditi v novo, veselo življenje.

V gola rebra skalnatega in le tu pa tam, kakor v gostih šopih porastlega hriba Pečna se je upiralo solnce z neko žgočo in vztrajno silo. Na strmih obronkih so se belile peči, bolj proti vrhu pa se je sušilo in krivilo odpalo listje. Grmovje se je sedaj pa sedaj zazibalo v rahlem vetriču. Sicer pa je bilo ob tej vročini vrhu Pečna vse mirno in mrtvo.

Čuj vendar! — Tam nekje med drobno suhljadjo se je pojavil rahel šum. Nekaj — in to je moralo biti šuma pravi vzrok — se je vilo, krivilo in plazilo med listjem in se pomikalo varno in polagoma v poševni črti vedno više proti vrhu. Tu pa, malo niže od vrha doli, na mestu, kjer je poganjal izmed drugega grmovja košat hrastov grmič in kjer je zadaj za njim ležala velika kamenita plošča, tu se je prerilo tisto dolgo skozi zapleteno vejevje in se z neko prirojeno gibčnostjo popelo na omenjeno ploščato skalo.

Kaj je bilo? — Kdo neki bi ne poznal dobrega znanca — gada!

Gad — gad —! No da, star in pa pameten gad je to. Pač res! Kako bi neki ne bil star, ko vendar pomni že celo kopico poletij, katere je predremal in presamotaril tu v Pečnu. Že v svoji prvi mladosti — komaj, komaj jo še pomni — že tedaj je bival v Pečnu, se solnčil in veselil ob lepih poletnih dneh, a prodajal dolgčas in puščobo, kadar je slučajno deževalo po več dnij skupaj in je moral ostajati v svojem hladnem podzemeljskem stanovanju. Vendar je že tedaj čutil do Pečna neko posebno nagnjenje, prav kakor nekako domovinsko ljubezen. I seveda: saj je bilo že tedaj navezано vse njegovo življenje izključno le na to okolico, in gole, solnčnate pečenske čeri — oh — te so bile njegov najslajši ideal.

In tako se je privadil Pečna in okolice, kolikor je je mogel pregledati raz svoje vzvišeno mesto. Ta globoka, temnozelená dolina — zdi se mu — se razprostira tu pod njim še vedno, kakor pred leti. Vasica z nizkim stolpičem v sredi, mala, raztrgana slemena na okrog, ob pobočju bližnjih hribov uprte, na pol sesedle, lesene kočice, a dalje po dolini obsežni travniki, obsejana polja, kakor daleč nese oko: — vse kakor nekdanj.

Potem pa to žuborenje potokovo doli ob vznožju Pečna, ta vsakoletni smeh delavcev, šala in ukanje s travnika sem: — tudi to

se ponavlja še vedno dan na dan, leto za letom, prav kakor svoj čas.

V tem se je počasi staral in se naposled postaral — znanko naš.

Tolika množica let pa ga je sčasom izmodrila in ogladila; večletna, včasih bridka izkušnja ga je izučila in priučila res mnogo, morebiti več, kakor bi kdo pripisoval njega nizkotnemu duhu in mišljenju.

In tako je postajal, če smemo reči, z leti vred čim dalje pametnejši.

Z leti vred pa so ga vezale tudi čimdalje močnejše vezi na pečensko samoto, — na ta kraj skrite sreče. Saj so mu rojenice same postavile zibelko baš na ta kameniti kraj. In ali ni ravno ta goli, sivi Pečen kar najprijaznejše mesto za njegovo mirno, idilično samotarjenje? Te gole pečine, ki so moléle na obronkih kakor ostri zobovi proti jasnemu nebu in za katerimi je le tu pa tam poganjal mah v resje ali pritlično grmičevje, sicer pa se belila in sušila drobna suhljad, ali pokalo osehlo listje — to so bila pripravna mesta, kamor se je hodil gret ob vročih poletnih dneh. Ali si je mogel poželei kaj boljšega? In če je poganjalo v bližini par gabrov, borovcev, smrek in smrečic, razprezale so se — tudi to je vedel iz izkušnje — daleč na okoli in globoko noter v razrahljano zemljo korenine in koreninice ter se zapredale druga v drugo kakor debela, močna, črnikasta mreža. Tam notri med temi gostimi koreninami se je moglo najti v slučaju nevarnosti kaj ugodno in varno zavetje. Tudi to je vedel iz izkušnje.

Plošča za hrastičkom vrhu Pečna je bila pač jedno izmed najprikladnejših mest za popoldanje počitke. Gotovo! Zato pa je privedla zadnji čas znanca našega redno vsako lepo popoldne semkaj neukročena želja po toploti. In poleg te ugodnosti je upošteval junak naš tudi to, da se mu prav na tem mestu še ni pripetila nikaka posebna nezgoda, ki bi ga bila kaj neprijetno dramila iz njegovega sna.

No, danes, po toliko pustih in deževnih dneh, se je približal le-sem s sila radostnim, pričakujočim srcem. Kako dolgo — še sam ne

ve, kako dolgo — je pogrešal gorke slasti! V pustem, podzemeljskem stanovanju se je držal ves ta čas klaverno in obupano, ni niti spal, niti dremal, niti čul ali kar si bodi — tako čudno in pusto je tam notri! Naposled je zopet posijalo solnce prav tako prijetno in blažilno kakor poprej in nakrat posušilo mokra tla. Notri pod zemljo je začutil vremensko izpremembo, pretegnil se parkrat in se varno in oprezno priplazil iz luknje. Potem se pa ni premišljal niti za trenutek. S prirojeno gibčnostjo se je vil in krivil proti znanemu počivališču in se naslednji hip položil rahlo in varno na trdo ploščo za grmom.

Glejte in sodite! — Ali se ne godi huda krivica temu mirnemu značaju, ko ga sovražijo, črté in preganjajo Adamovi otroci že od njega dnij? Dolžé ga zlobnosti, potuhnjenosti in ne vem česa še, kar bi se mu smelo in ne smelo očitati. Kako tiho se je zvil v klopčič in kako mirno se je položil na skalo! Kako mu prijajo pekoči žarki, ki se mu upirajo skoro navpik v premrto telo!

Saj pa tudi ne poželi kdo ve koliko naš pisanec. Parvum parva decent: malo toplote, nekoliko miru, da more brez skrbi zadremati, potem še kako živalco za želodec — to je vse, česar si želi, več ne potrebuje.

In vendar ga še pri tem malem človek tako rad moti in zalezuje! Hudobni ljudje vendar, ki morejo črtiti in po nedolžnem preganjati tako mirnega značajneža, kakor je gad, kakor je sploh ves njegov daljnji in bližnji rod!

Zadremal je. A med tem, ko je užival sladke trenutke počitka, zbirali so se nad njegovo glavo, ali prav za prav za njegovim hrbtom, oblaki nesreče. Velik martinček je žedel sključeno in potuhnjeno na škrilasti ploščici tik za gadom in sledil z malimi, šegavimi očmi vsakemu gibu mlade, pa precej mastne mušice. Dolgo časa jo je zalezoval z očmi, ko je plezala od bilke do bilke, od skalice do skalice, od suhljadi do suhljadi, in potrpežljivo čakal ugodne prilike, da se požene z vso svojo ročnostjo na mastni plen. Že dovršen čas ni imel kaj boljšega v gob-

Najožji prehod v Vintgarju.

oprezno in počasi niže in niže. Prilezla je malone do tal. Aha! prav tu je ležala gladka, precej velika skalica in na drugi strani zopet bilka. Na skalico se mora spustiti na vsak način. Tedaj pa, ko bo prilezla prav na rob in bo menila prhniti na drugo bilko — tedaj — — tedaj —! Spaka! Zopet jo je udarila po prejšnjem stebelcu navzgor, in martinček je moral zopet čakati in zopet oprezovati.

V najbližnji bližini pa je tačas martinčkov daljnji sorodnik morebiti celo v svojem snu nadaljeval svoje modrovanje o krivici, ki se mu godi od človeške strani.

Seveda: kaj bi pač moglo biti na gadu tako odurnega, radi česar bi smeli hudobni ljudje — poznal jih je stari mračnjak — sovražiti in preganjati že itak nesrečni gadji rod! Ali mu mar ne pristoji lepo ta svetla, križastopisana koža, ki se mu tako gladko in mehko oprijemlje gibkega telesa? In to telo! Ali ga je mogla ustvariti narava lepše in popolnejše? S pravo gracijozno spretnostjo ti pomika naprej to elastično, drobno, vitko in zalito telo. Kako majestetično, dostojanstveno mirno ti zna ležati ta najbolj poznani zastopnik plazečega se rodu v svitek zvit na gladki plošči ali na solnčnatem gorskem obronku! In s kakim uporom ti dvigne glavo iznad svitka, ako ga izkušaš dražiti in motiti v blagem pokoju! — In vendar ga sovraži človek, sovraži do smrti!

čku; pajek mu je neznan-sko hitro pre-del po trebuhu — a mušica je obujala takoj na prvi pogled tiste zapeljive izkušnje, da bi bil kar tlesknil z jezikom. — Pa mu jenagajalah-koživka! Po

tankem stebelcu je lezla

Dva zoba — no res — dva ostra, votla, strupena zoba v zgornji čeljusti . . .

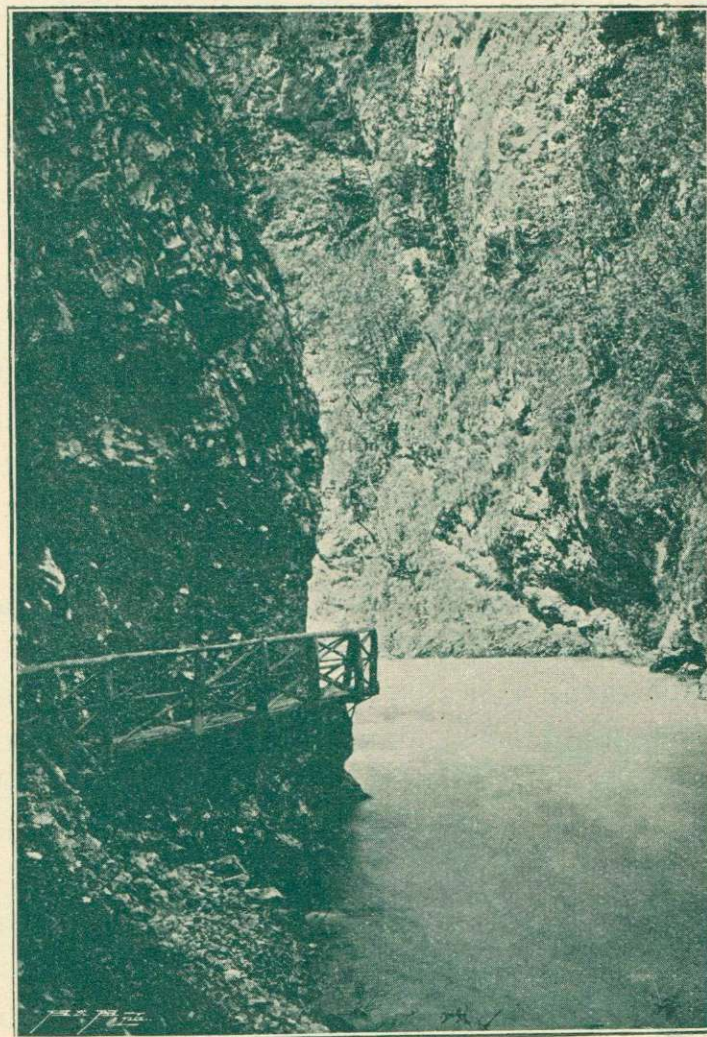
Toda, s čim naj se sicer brani v nevarnosti? Miren je, da, boječ je pred človekom, ako le-ta vé ceniti mirni in tihi značaj njegov. No, če ga draži, preganja, zalezuje — kaj čuda, če zavre ob toliki krivici i njemu sicer hladna in mirna kri!

Martinček tam za hrbtom pa je bil za svoj del seveda povse drugačnih mislij. Srečni martinček! Mušica mu je bila zopet prav, prav pred nosom. Še par opreznih stopinj, še malo dalje — tako! — potem pa drzen skok in . . .

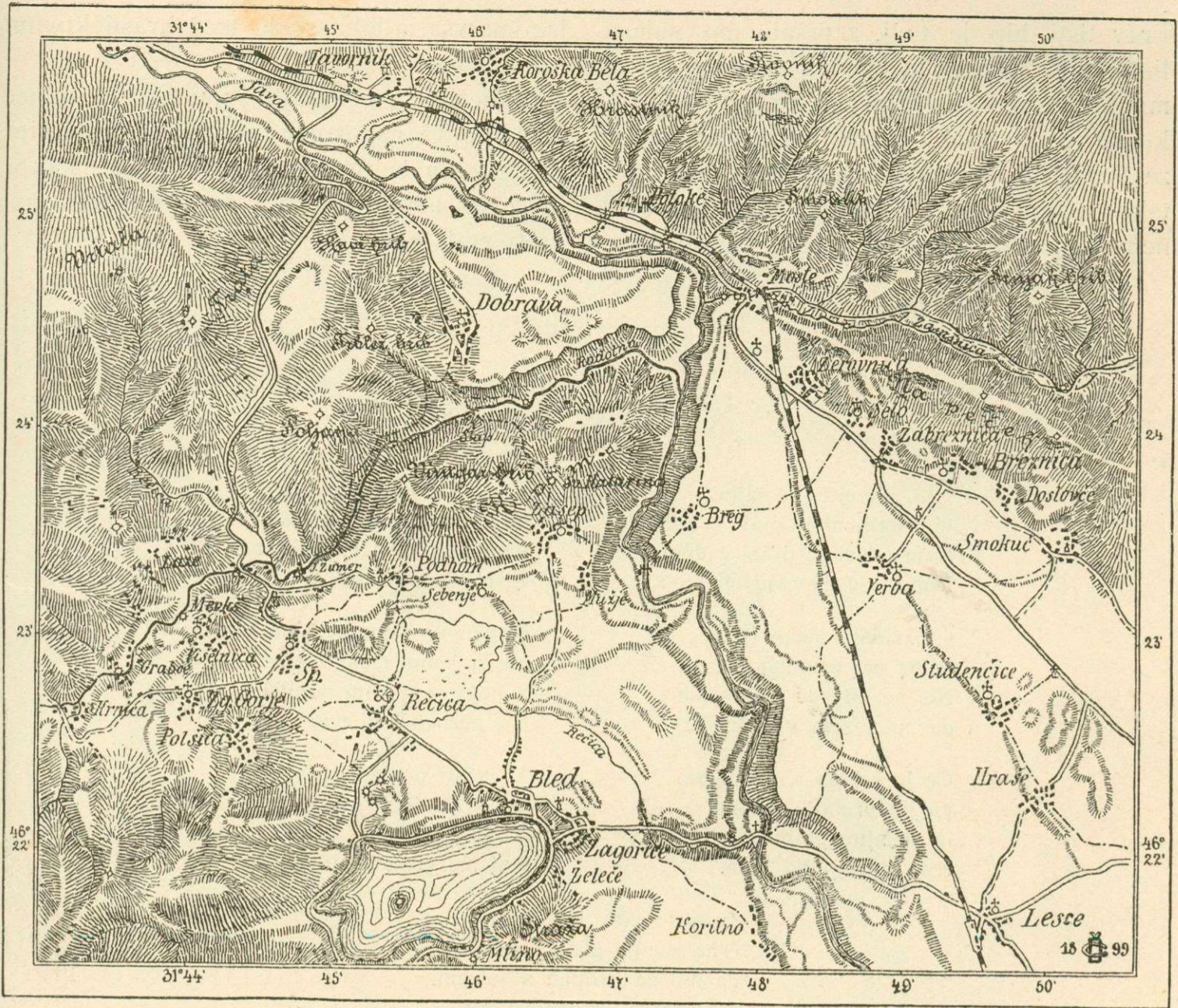
— Smuk!

Tlesk, tlesk! Hej, kar spolzela mu je po grlu. Srečno je bil hlasknil po njej.

Divji skok je bil to — prav res! In za gada na skali je imel kaj neprijetnih nasledkov. Glejte! Zajedno se je bil sprožil robot, precej debel kamenček za gadovim hrbtom in zavalil od zadaj v živi svitek

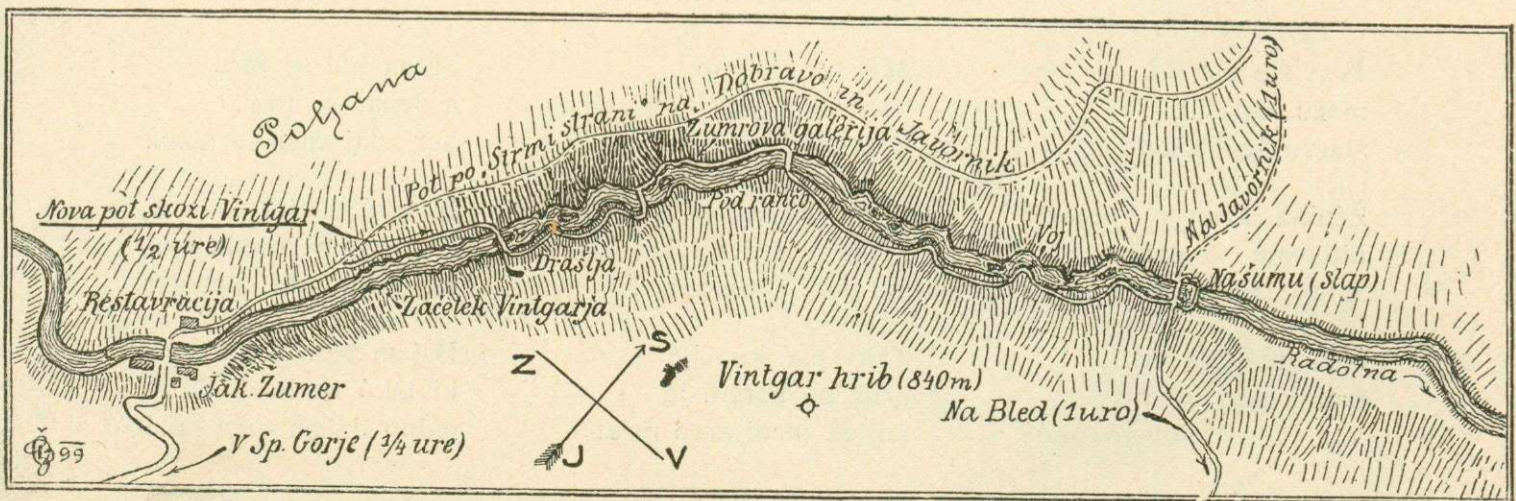

Pod Rančo pečjo v Vintgarju.

Vintgar in okolica.

Mera 1 : 60,000.

Vintgar.

Mera 1 : 21,500.

Prav tisti hip je tudi zapršalo po suhem listju tako glasno in šumno, da stvar res ni mogla biti brez nasledkov. V prvem trenutku, ko se je bil zbudil iz svoje dremote, je zrl za hip s plašnim pogledom krog sebe. A takoj nato se je že motala debela klobasa nenavadno hitro raz ploščo in izginila po-

lagoma vsa in brez sledu med hrastičkovimi koreninami.

Potem je pa upiralo popoldanje solnce svoje žarke neposredno na rujavo ploščo ter jo žgalo in belilo, da je bilo videti, kakor bi se na lahko, komaj vidno pretresal razgreti zrak nad njo. (Kôniec.)

Narodna pesem.

Oh, povejte, ne tajite,
vi usmiljeni ljudjé!
Kam odšel je dragi z dóma?
Dejte, kje ga najdem, kje?

Če znabiti drugo ljubi,
name pa ne misli več . . . ?
Ne, ne, to pač ni resnično,
da mu nisem v čisli več.

Če je šel na temne gôre,
pa jih prehodila bom,
in za njim globoke vóde
rada prebrodila bom.

Če je šel v dežele tuje
moje sreče verni drug,
kam naj idem, mi povejte!
Li na sever, li na jug?

Naj pusti domače kraje,
gre naj onostran zemljé,
v novi svet bom pohitela,
čez neznano mi morjé.

Morebiti položili
ste v zemljico ga hladnó?
Vi molčíte? Kaj tajíte?
Kaj me gledate mračnó?

Vsaj povejte, kje ga krije
črne zemlje grob temán,
da mu ga kropím s solzami,
da krasim ga dan na dan.

Zdénčan.

Pesem.

(Po národnem motivu.)

Kaj ste me po sili
možu zaročili,
starcu šestdesetih let?

Žénina denari
bili vam so mari;
sam denar še vam je svet.

Nehajte zdaj, mati,
nad menoj jokati,
kaj vam je solznó okó?

Mar se veselíte,
tisoče dobíte,
ker sešlò se je takó!

Očka ljubeznivi,
tisoč in dve njivi
ste dobili zame, ne?

Take pač kupčije
drug ne naredi je —
kaj če meni srce mrè!

Dam vam tožbe tihe,
dam vam srčne vzdihé,
svoje dajem vam gorjé!

Srčna bôl se zabi,
a denar se rabi,
ker zdaj časi so slabí.

In zató dobila —
da bi vam zročíla —
od moža sem spet darí:

Dajem vam solzíce,
ki tekó na lice,
jadno dajem vam srcé!

Zdénčan

Ledena doba.

(Spisal *prof. dr. Simon Šubic.*)

I. Uvod.

Naša zemlja je odeta z rahlo, prožno in prozorno odejo, z ozračjem, ki jo obdaje krog in krog in sega v doslej še neznane višave. Tema, mraz in otrplost bi pa vladala po zemskem površju, ko bi solnce ne obsevalo in ogrevalo zemlje. A solnčna toplota ne ogreva samo suh in mokrih tal, temveč napaja tudi ozračje z vodenimi soparji v vidni in nevidni podobi. S soparji nasičeni zrak pa je posebno imeniten za ohranjevanje solnčne toplote. Slavnoznan angleški fizik I. Tyndall, ki je znal vedo kakor malokdo povedati tudi v poljudni obliki, primerja vlažno ozračje gorkemu ogrinjalu. Vlažno ozračje, tako dokazuje on, sprejmlje in pušča na zemljo večinoma vse prihajajoče solnčno svetlo žarjenje; a tiste temne gorkote, ki se je je zemlja od solnca navzela in jo potem razžarja in razpošilja nazaj v ozračje, tiste gorkote ne pusti, da bi ušla in se pogubila po zunanjem vesoljnem prostoru. Po Tyndallovem uku delujejo soparji v vzduhu kakor streha razprostrta nad tlemi; zemljo varujejo prenašajoča in premočnega izžarjanja, da prehitro ne izgubi solnčne toplote in se prehudo ne ohladi, kar bi bilo pogubno za rastlinstvo in živalstvo.

Kadar se pa zrak ob večji toploti navzame soparjev do sitega, ne more jih obdržati v sebi vseh, ko zopet izgubi kaj gorkote ali se ohladi. Nasičeni soparji se ob hladu deloma zgosté in se pokažejo v vidni podobi megle. In iz meglovja se naredé oblaki; iz meglá in oblakov gre dež in sneg ali pa pada toča.

Tako zgoščevanje in posedanje soparjev v podobi podnebnih padavin se godi tako po ravninah kakor po gorah, če se ozračje le dosti ohladi. Ozračje pa je samo na sebi tem hladneje, čim više stoji nad gladino

morja. Čim više pridemo v hribe, čim više stopimo na sivo skalovje gorá, tem mrzlejši zrak nas obda, in če se v zrakoplovu vzdignemo v višave, zadenemo na enak mraz, kakor je na snežnikih in na lednikih.

Goré, ki štrlé visoko v mrzlo ozračje, so pravi prirodni zgoščevalci vodnih soparjev. Nad njihovimi sivimi vrhovi plava tako malo soparjev, da ne delajo več tistega gostega ogrinjala, ki varuje nižave hlada. Ko se solnce pomakne proti zapadu in potem zatone za večernimi gorami, takoj se zmanjša toplota vsled izžarjanja. Dokler je solnce sijalo, prihajala je gorkota z žarjenjem; ko je pa solnčno žarjenje pri kraju, zavlada noč s temo, s hladom in z zgoščevanjem soparjev.

Pa ne le z izžarjanjem zemlje, ampak tudi z vetrovi, ki se po bregovih in po planinah pomikajo in vzdigujejo kvišku na rebri gora, se dela mraz po visokih hribih in gorah. Vetrovi, ki ženó zrak po pogorju in ga vzdigujejo na višave, opravljajo veliko delo s tem, da vzdigujejo kvišku težo svojega zraka. Novi uk o gorkoti (mehanična teorija) pa uči, da se zrak tem bolj ohladi, čim više ga žene veter. Vetrovi po planinah in poleg hribskih bregov delajo tak mraz, da ga celó solnčna gorkota po dnevu ne prežene. Zato so visoke gore tudi ob največji solnčni vročini mrzle.

Po planinah in snežnikih, kjer leži večni sneg, se druží poleti na prečuden način mraz s solnčno gorkoto. Solnce žari svetlo in krepko; poleg tega odseva svetloba in gorkota ob belem, gladkem površju bliščečega se snega. Popotnik, ki obiskuje te pokrajine, si mora zavarovati oči s temnimi naočniki ali pa s tančico, če ne ga peče bleščeča svetloba v oči. Nadleguje ga pa tudi solnčna opekline, celó mehurčki se mu naredé po obrazu in po rokah in polt se mu

pozneje omaji. Ob vsem tem žarjenju pa toplota po sneženih planinah vendar ne doseže več kakor 10 Celzijevih stopinj.

Kaj se pa godi z zrakom po vetrovih? Oglejmo si zrak, ki dela vetrove po planinah! Vetrovi privlečejo, posebno od juga, velike kope vlažnega zraka, vzdigujejo ga s silo svojega lastnega gibanja iz ravnine proti vrhovom visokih gorá. Ko se poganjajo na pogorske in planinske grebene, prihaja zrak pod manjši tlak, in se razteza bolj in bolj. Pri raztezanju odriva ondotnji zrak, ki se mu ustavlja, torej opravlja neko delo. S svojim delom pa potratí precej gorkote ter se ohladi. V primeri, kakor je vetrovni zrak bolj ali manj vlažen, se na grebenih, visokih okoli 3600 m, ohladi za 20 do 30 C stopinj.

Hlad pa povzročuje zgoščevanje tistih soparjev, ki so dotlej dajali vetrovom vlago. In to zgoščevanje je tako izdatno, da se že po bregovih in po pogorju niže pod grebenom delajo goste megle in se uliva dež, dočim sneži po grebenih, če so količkaj višji. Zrak, ki preplazi greben, je torej mrzlejši, pa tudi bolj suh, kakor ta, ki ga vetrovi iz ravnine vlečejo kvišku. Če pa greben ni tako visok, da bi se veter ohladil do zgoščevanja v soparje, pa prodere vlak vlažnega zraka še nekaj više nad gore, dokler ne pomolí — če smemo govoriti v pripodobi — vrhov svojih soparnih kupov iz zaščitne vlažne odeje spodnjih zračnih skladov. Tamkaj pa se, nezavarovan pred mrzloto zgornjih suhих višav, ohladi in soparni kupi pokažejo svoje glave v podobi oblakov.

Kdor hoče zvedeti, koliko gorkote izgubi zemlja čez noč s svojim izžarjanjem, temu podamo dva vzgleda. Ne le goré, nad katerimi manjka vlažnega zraka, ampak tudi ravan se shladi ponoči ob jasnem nebu. Obiskovavci lepih in zdravih egiptovskih pokrajin poleg Nila in turisti, ki gredó v Egipt ogledovat si piramide, obeliske, sfinkse, temple in druge ostaline starih stavb, jemljó s seboj poletí pozimsko obleko, da se v mrzlih nočeh ogrnejo ž njo. Dosti nevednežev, ki so se tega branili, se je prehladilo v Egiptu v poletnih nočéh; tak mraz dela

izžarjanje. In celó v vroči Sahari se čez noč naredi led, tako sporočajo francoski inženirji. — Rastlinstvo v Britaniji bi izgubilo svojega variha in bi poginilo, ko bi kaka prirodna sila vzela soparje iz ozračja nad njo. Vsled močnega izžarjanja v suhих jasnih nočeh pada toplina močno zlasti na Tibetanskem. Pod suhim, jasnim nebom izgubé tibetanske višave po zimi toliko toplote, da mrazú skoro strpeti ni moči.

Mično opisuje dotične prirodne razmere v svojem ‚Kosmosu‘ Aleksander Humboldt. Iz zmerno toplih pokrajin vodita dve poti v mrzle kraje: kratka pot drži navpik nad zemljo v gorske višave, druga dolga pot gre proti tečajema — pri nas n. pr. čez Skandinavijo v arktično morje na Spitzbergijo.

Marljivi čitatelj že sam ve, da je prva pot do mraza kratka, druga pa dolga. Ako gremo na visoko goro, pridemo v suhi in čisti zrak, kjer ni soparnega ‚zagrinjala‘: toplota krepko izžarja, ozračje se močno ohlaja. Tako torej pridemo po kratki poti do velikega mraza. Daljša pot seveda je do tečajev. Po obeh potih pa dospemo na tako mrzla mesta, da solnce ne otaja snega in ledú in da so torej pokrita z večnim snegom in ledom.

Na potovanju po visokih gorah ali pri vzletu z zrakoplovom v zgornje višave ozračja so pozvedeli, da toplina od sto do sto metrov navzgor pojemlje v vlažnem zraku pol Celzijeve stopinje. V suhem ozračju pa bi se po računu toplina zniževala po jedno Celzijevo stopinjo na vsakih sto metrov.

Na poti poleg meridijana ali poldnevniká proti tečaju pa ni najti nobenega tako jednotnega zakona za izpreminjevanje topline. Na tej poti, če se voziš na ladiji po atlantskem oceanu mimo Angleške proti severu, ne prideš z lepa do tako mrzlih pokrajin, kakor če romaš po ledini. Posebno hitro pa prideš tukaj do hudega mraza, če hodiš po Skandinaviji, po Sibiriji, po Grenlandiji ali pa po severo-ameriških pokrajinah.

Na visokih planinah v Švici je solnčna gorkota v primeri s hudim mrazom tako nezmožna, da solnce poletí še tistega snega

ne pobere in ne raztopi, kar ga je padlo po zimi. Le na spodnjih planinah skopni sneg in se led staja, na višjih gorah pa leži sneg od leta do leta. Tisto črto, do katere seza sneg poleti v doline, imenujemo mejo večnega snega. Po bregovih severne strani je po švicarskih planinah ali po Alpah meja večnega snega dobrih 2500 *m*, na prisolnčni strani pa skoro 2800 *m* visoko nad morsko gladino.

Visokost snežne meje se ne ravna le po toploti hribskih bregov, ampak posebno po tem, kakor kje pade na leto manj ali več snega. Po vlažnih, toplih južnih pogorjih himalajskih seza večni sneg dosti nižje (meja je 4300 *m*) proti dolinam, nego po mrzlih, suhih severnih bregovih, kjer je meja 5300 *m* visoko. V južni Ameriki, na Andskih gorah, kjer stoji v tropičnih krajih solnce dvakrat na leto prebivavcem navpik nad glavo, tudi tamkaj so sive glave gorá pokrite z večnim snegom, pa le tistih gorá, ki sezajo v ozračje više nego 4800 *m*.

Vlažno podnebje večerne Evrope je vzrok, da pada po švicarskih planinah ali 'Alpah' na leto velika množina snega. Zato se razširjajo snežniki in ledniki po Alpah bolj mogočno kakor kjerkoli drugod po zmerno toplih deželah. Jako razširjen je sneženi in ledeni svet tudi po himalajskih pogorjih zaradi ogromne višine, po Grenlandiji in severni Skandinaviji zaradi mrzlega podnebja, po Islandiji in Neuseelandiji vsled obilne vlažnosti.

Po gorah nad mejo večnega snega se sneg leto za letom sklada na kupe. Vsako leto naredi sneg novo plast. Ob prepadih, kjer se sneg ob usadu v dolino odtrga od zgornjega kupa, kažejo se letni skladi drug nad drugim očitno. Taki skladi pa se ne morejo kopičiti vedno više. Stari in novi skladi se odmikajo po dveh potih v doline: ali v podobi strmoglavih usadov, plazov, ali pa v podobi počasnih lednikov. Tako se razlezujejo prvotni nasipi snega, kar ga ne leži v zgornjih jamah in v dolinskih kotlih, bodisi da se s plazom udirajo v prepad, bodisi da se pomikajo navzdol po planinskih strminah in dolinah.

Po sneženih in ledenih planjavah na Alpah se lahko razločuje prvotno skladanje snega po zgornjih kotlih strmih dolin od lednikov. V takih kotlih ali jamah se pod silnim pritiskom težkih zgornjih skladov izpreminja spodnji starejši sneg v ledene plasti. Ta zmes snega in ledú izpremeni navadno barvo v zelenkasto, tako da je sneg, po kotlih nabran, dobil ime 'zelenega snega'. Višji skladi zelenega snega pritiskajo potem na spodnje ledene plasti, da se led polagoma premika in počasi — če smemo reči — odteka po strmih grapah in dolinah navzdol v nižje doline.

Izpod 'zelenega snega' (v Švici se imenuje 'Firn') izvirajo rekam jednako ledniki. Od teh kotlov na zgornjih koncéh strmih dolin se raztegujejo ledniki 1200 do 1600 *m* daleč navzdol v globino — daleč doli pod mejo večnega snega. — V lednikih imamo torej pred seboj v prozorni kristalni podobi tisti rahli sneg, ki se je poprej posedal v podobi belega snega in med nabiranjem v kotlih izpremenil se v zeleni sneg.

II. Snežniki in ledniki.

Izpod sneženih nasipov v zgornjih planinskih kotlih izvirajo ledniki. Ledeni skladi napolnjujejo od zgornjega izvira do spodnjega konca vse globočine, kakor bi bile zalite z vodo. Kakor po strugi tekoča reka napolnjuje ta planinski led dolino od brega do brega. Tekoči reki jednako se pomika ledovje med bregoma, vije se kakor dolina, skrčuje se in razteguje z dolino vred; da, celo v tem so ledniki jednaki z rekami, da se zлива po dvoje lednikov v jednega, kakor se stekata dve reki in združujeta v jedno. Res lednik je povsem podoben zamrznjeni reki, njegovo ledovje se vije in upodablja po strugi, kakor da bi lednik ne bil iz ledú ampak iz mehkega vodenega testa.

Take ledene reke, pri nas ledniki, pri Nemcih pa Gletscher imenovane, sezajo dostikrat po štiri do pet tisoč čevljev daleč od mej večnega snega v nižje kraje dolin, dokler ne zadenejo tako gorkega kraja, da se taja toliko ledú, kolikor ga pri-

teka. Sploh se pa otaja letos manj, drugo leto nekaj več spodnjega konca, zato lednik ne seza vsako leto jednako daleč v spodnjo dolino. Izpod spodjedenega ledovja na spodnjem lednikovem koncu pa izvirajo studenci in potoki. Ledniki imajo na nekaterih mestih gladko površje povsem podobno mirni gladini vode. Izvečine pa so mnogovrstno razpokani ne le na površju, ampak tudi po notranjščini. Po površju in po razpokah, ki sezajo tu pa tam skozi vso debelost notri do tal, se raztekajo in precedajo plitve vodice: videti je kakor bi segale žive žile po vsem ledu. Po teh žilah se odteka voda, ki se dela pri tajanju ledú; voda se nabira pod lednikom, teče pod ledom navzdol in privrè na koncu kot ledeni potok izpod lednika. Pri iztoku vidiš večjidel velikanska, krasno vzbočena ledena vrata, kakor ko bi bila — Ljubljani pri Vrhniki jednako — prodrla silovita reka mogočno skalovje.

Poseben značaj imajo ledniki od dveh stvari. 1. Lednik nosi s seboj in tira navzdol veliko množino kamenja, peska in sipe. Na onih krajih, kjer je lednikov tok širji, nabira se rada ta tvarina po straneh ter dela nasipe in obronke. Po krajih in na koncu lednika se nabirajo veliki kupi znani pod imenom: ‚Moräne‘. Po tistih krajih, kjer zadeva skupaj dvoje lednikov, se nabirajo kamene groblje tudi preko srede združenih lednikov prav po tistem toku, po katerem se stikuje lednik z lednikom.

Učenostno preiskovanje lednikov sta šele l. 1840. sprožila Charpentier in Agassiz. Pokazalo se je, da je pomikanje ledú po visokih snežnikih in po arktičnih krajih silovito. Spoznalo se je, da ledniki pehajo pred seboj cele razvaline kamenja, in to ne le po vrhu, temuč tudi pri tleh in ob straneh svoje struge. Na visokih planinah lomijo ledniki kamenje in velikanske skale in tirajo take razvaline z velikim skalovjem vred v daljnje kraje, kjer jih nakopičijo posebno ob svojih konceh. Poprej so mislili geologi, da so vode priplovile z ledom iz daljnjih severnih gorá v južne dežele tisto zašlo skalovje, ki ga imenujejo eratiške

skale. Odslej je očitno, da so ledniki s svojim silovitim počasnim pomikanjem pripeli s seboj te skale, katere so po več krajih raztresene ravno na Nemškem.

2. Ko se ledniki pomikajo niže in niže, brusijo in likajo peči poleg svojega toka. Brusijo pa peči s peskom, ki si ga delajo sami, ko meljejo kamenje, katero pride v špranje pregibljočega se ledovja. Po marsikaterih planinskih dolinah, posebno na Švicarskem v dolini Aarski, se nahajajo visoko nad ravnino take obrušene peči. Pot iz Meyringa v Grimsel drži čez ploščasto skalovje, in to je tako gladko izlikano, da je začetkoma izpodletalo konjem in ljudem, dokler niso vsekali drobnih razorjev v gladka tla.

Tako zapuščajo ledniki sledove svojega nekdanjega delovanja: zanesene skale in oglašene peči. To so trdne priče, s katerimi priroda oznanja, da so svoje dni tisti kraji bili prepreženi z ledniki.

Med sledove, ki jih zapuščajo ledniki, se štejejo tudi takozvani ledniki mlini ali orjaški kotli. No, kaj pa je to? Na spodnjem koncu lednika mora biti toplota večja kakor tam, kjer voda zmrzuje. Z vednim tajanjem pa se delajo dereči odtoki ali grape, ki se po lednikovih razpokah udirajo v dolino. Take grape ledniške vode delajo visoke slapove. Včasih zadeva tak slap na dnu na pregibno skalo. Slapove vode, ki bijejo ob skalo, jo izpodjedó sedaj na tej, sedaj na drugi strani. Ker je skala težka, jo potiska lastna teža vedno na tisto stran, kjer je jama globoka, in s takim tlačenjem se vrti skala proti globoki strani kotla. Jednako vrtenje velikih kamenov se opazuje tudi v udorih drugih slapov. Taki slapovi kotli se nahajajo s kamni, ki so jih vrtali, vred n. pr. v Luzernu na takozvanem ledniškem vrtu, katerega so našli l. 1872. Ta največji kotel tega vrta je deset metrov globok in na vrhu osem in pol metrov širok. Ti ledniški kotli so zanesljiva znamenja, da je bil Luzern nekdanj pokopan pod lednikom. Pogosteje se nahajajo drugi sledovi nekdanjih lednikov, namreč groblje po krajih in po konceh nasutega kamenja, pa tudi ledniški obruski in ogladki.

Taki sledovi, katere nahajamo na mnogih krajih daleč od sedanjih lednikov, nam kažejo, da so se ledniki v predzgodovinskih vekih razprostirali veliko bolj na široko kakor dandanašnji, pokrivali so celo mnogo več sedaj zmerno toplih deželá. Po takih znamenjih se je spoznalo, da so ledniki po švicarskih Alpah in po Pirenejih v predzgodovinskih dneh razprostirali se dosti širše nego sedaj.

Alpinski ledniki so nekdam sezali na severni strani do Monakova, na severno-vzhodni do Dunaja, na jugu do jezera Garda in na jugozahodu do Lyona in do Nizze. Pa tudi več drugih pokrajin, ki v zgodovinskih vekih niso nikdar imele lednikov, imele so jih v predzgodovinskih časih: Vogezi n. pr., Črni les, Rudne gore, Šotlandija in Anglija.

Predno pa pogledamo z ledovjem na debelo pokriti širši svet, hočemo pripraviti oči z ogledovanjem velikanskih lednikov na Švicarskem. Pred dušnimi očmi čitatelja, ki bo marljivo sledil preiskovanju vrlih učnjakov, se bo oživil ves otrpnjeni, z ledenimi sponami oklenjeni svet tistih nedoglednih vekov, ko so severne dežele Evrope, Azije in Amerike ležale zakopane pod orjaškimi, do gorskih vrhov sezajočimi ledniki. (Dalje.)

(Dalje.)

Socijalni pomenki.

(Piše dr. Ivan Ev. Krek.)

(Dalje.)

„Delavsko gibanje in njegove težnje v razmerju z vero in pravostjo.“ Tako se zove drugo, krajše delce Kettelerjevo, čigar vsebino smo tudi obljubili svojim bravcem. Izšlo je 1. 1869. kot natisk govora, ki ga je imel škof mnogoštevilnim delavcem pri kapelici Matere Božje blizu Offenbacha, ko je birmoval v dekaniji Seligenstadtski. Povabil je tje delavce, katerih je ogromno v ondotnji okolici, in nekako za slovo jim je govoril svoj znameniti govor:

Vsak katoliški delavec mora odgovoriti vprašanju, ali se sme udeleževati delavskega gibanja v naših dneh, ali ne. Vedeti mora, kaj govori vera o delavskih zahtevah.

Delavci se združujejo, da bi s skupnimi močmi pospeševali svoje koristi. Vera blagoslavlja to združevanje; religija mu želi obilo uspehov. Neomejena svoboda je grozno škodovala delavskemu stanu. Delavec je zaradi nje osamljen, samo nase navezan; denar je pa združen v kapitalistovi roki. In tekmovati mora delavec z denarjem. Na Angleškem so se jeli najpreje združevati

delavci. Hvalevredno je, da jih tudi pri nas posnemajo. Toda brez religije in pravosti ne bodo take organizacije mnogo hasnile. Če pridejo na čelo delavskim zvezam voditelji brez vere, udadó se kmalu sebičnosti, in taki voditelji bodo izsesavali delavce prav tako, kakor jih sedaj izsesavajo denarni mogotci.

Sedaj (1869) vidimo, da vodijo na Nemškem delavsko gibanje sami zakleti sovražniki vsake religije, zlasti pa krščanstva in katoliške cerkve. Zato se pa prepirajo med seboj in imajo mnogo manj uspehov nego angleške zveze, kjer se čisla socijalni pomen krščanske religije.

Delavski stan se poteza za te-le glavne stvari:

1. Za večjo plačo. Ta zahteva je splošno opravičena; tudi religija zahteva, da se človeško delo ne prodaje in ne kupuje kakor navadno blago. Na Angleškem so se delavske zveze Trades-Unions v prvi vrsti združile za to zahtevo. Glavno sredstvo Trades-Unions proti kapitalu in

proti velikim podjetnikom so bile stavke. Često se je trdilo, da so te stavke s tem, ker so ustavile podjetje in vsled tega vzele za nekaj časa delavcem plačo, več škodile nego koristile. To pa večinoma ni res. Kakor je Anglež Thornton prepričevalno dokazal, so stavke znatno zvišale delavsko plačo. Ta se je povzdignila v zadnjih štirideset letih, kar so pričele Trades-Unions svoje delovanje, v nekaterih krajih za 50 odstotkov,

v mnogih drugih za 25—30 in v vseh vsaj za 15 odstotkov. Thornton tudi opozarja, da so bili sicer delavci pri stavkah na videz premagani, da se jim je pa vendar vsled stavk povsod kmalu potem dovolila višja plača, tako da je bil poraz samo dozdeven. Po vzgledu teh Trades-Unions so se sedaj tudi na Nemškem ustanovile zadruge. Te težnje, da se pravično zviša plača, se gotovo ne smejo zametovati. Da dobi človeško delo

Transvaal: Johannesburg. (Commissioner-Street.)

primerno plačo, to zahteva pravičnost in krščanstvo.“¹⁾

A tudi te težnje morajo biti ozko zvezane z religijo in nrvnostjo. Najprej se morajo zavedati delavci, da ima tudi plača svoje naravne meje in če bi stopila preko teh mej, bi njim samim škodovala. Duševni in gmotni kapital bi se odtegnil podjetjem,

¹⁾ Kettelerjevo sodbo o stavkah smo po besedi navedli, ker se nam zdi zelo pomenljiva.

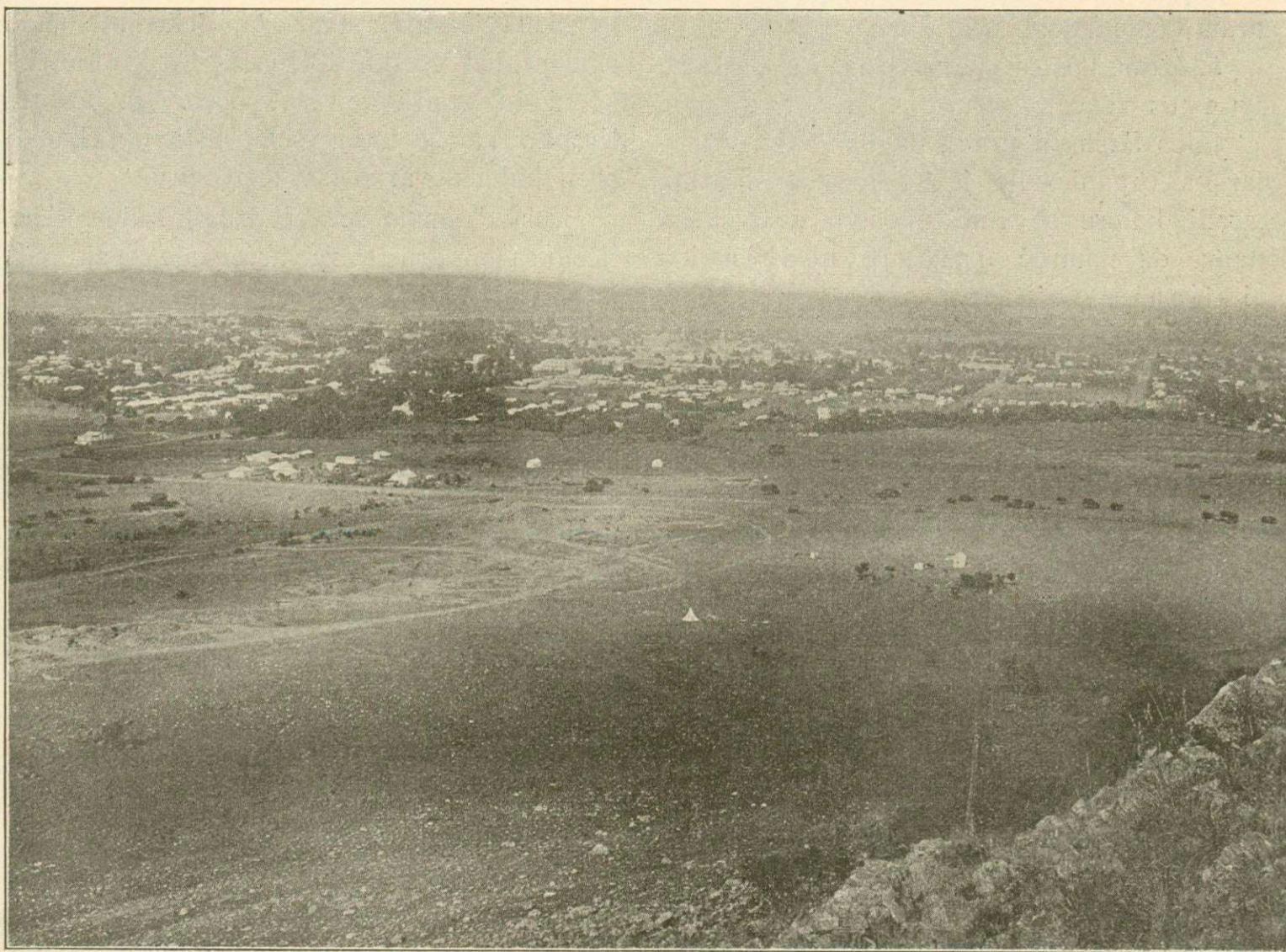
kjer bi ne imel zadostnega dobička. Potem pa tudi delo poneha. — Najvišja plača bi nič ne izdala, če ni delavec zmeren in varčen. Jedna največjih nevarnostij za delavca je pijančevanje. Gostilne mu vzamejo težko prisluženi denar. Umljivo je, da si ubogi trpin, ki dolgo vrsto ur dela jedno in tisto delo, išče razvedrila in sicer najrajši v nezmernosti in razuzdanosti. Treba mu je krepke nrvne moči, da se premaga. Kdor hoče, da

mu bo kaj zalegla višja plača, mora biti dober kristijan. Pri vseh svojih težnjah morajo hoteti delavci, da je njih pravi namen: pravičen mir med njimi in delodajavci, ne pa boj. V boju nastanejo lahko veliki polomi, ki največ škodujejo delavcem. Državni dolgovi, ki povsod vedno bolj rastejo, dajejo kapitalu veliko prilike za delovanje.

Zaradi prevelikih zahtev trpé pa tudi mala podjetja — rokodelcev in poljedelcev.

Delavski stan mora zato, da se ogne neurejeni sebičnosti, imeti trdno nravno prepričanje. Bogastvo brez religije je slabo. Pa tudi delavstvo brez vere vodi v pogin.

2. Druga zahteva delavskega stanú hoče skrajšati *d e l a v s k o d o b o*. Sedaj hočejo, da bi delavec delal noč in dan kot stroj. Zato ima pravico, da se z združeno močjo bojuje proti ti zlorabi denarne oblasti. A tudi tu je treba pravičnosti po naukih

Transvaal: Pretoria. (Pogled z višave.)

vere. Delavec, ki svoj prosti čas presedi v slabi družbi, ga ubiva po beznicah, ne bo imel nič koristi od krajšega delavnika.

3. Delavci zahtevajo tudi *d n e v e z a p o č i t e k*. Religija ne podpira samo te zahteve, marveč sama že izdavná to zahteva. Liberalci so hinavsko računali, koliko se je izgubilo zaslužka z nedeljami in prazniki. A delavci jim sami dobro odgovarjajo, da se mora to s tem popraviti, da delodajavci

šest delavnikov toliko plačajo, da tudi za nedeljo plača ostane. Kakor človek na 24 ur potrebuje nekaj ur spanja, tako potrebuje tudi na šest dnij jeden dan počitka. Počitek je poleg dela potreben. Zato mora delavec tudi ob počitku biti preskrbljen. Delavci, ki sami podpirajo kapitaliste in prostovoljno delajo ob nedeljah, si grozno škodujejo. Nedeljski počitek je socijalna človeška pravica. Nedelja pa hasni delavcu samo tedaj, če jo

prav porabi, če jo „posvečuje“, kakor zahteva Bog, s tem, da poskrbi za svojo dušo, za svoj um, da jo preživi pri svoji rodbini.

4. Dalje se potezajo delavci, da bi se prepovedalo delo v tvornicah otrokom.

Škoda, da to ni splošna zahteva vseh delavcev. Strašno je gledati, kako škoduje deci tvorniško delo: n r a v n o s t se ji kmalu zamori; rodbinsko življenje se ji od-tuji; mlado veselje, igra mladih let in zdravje se ji pokonča. Tvorniško delo je za otroke strahovita krutost naše dobe.

5. Ženske-matere naj ne delajo po tvornicah.

Jules Simon pravi, da ima naša gospodarska organizacija jedno grozno napako, zaradi katere se rodi uboštvo delavskega stanu, da namreč uničuje rodbinsko življenje.

Delavka — strašna beseda, ki je preje ni poznal noben jezik, ki je ni noben čas pojmoval in ki sama odtehta vse tako zvane napredke naših dnij! Žena, ki je delavka, ni več žena. Nima več tistega skritega, zavarovanega, čistega življenja; ne obdajajo je več nežni, sveti utiski rodbinskega življenja; ne živi več pod moževo oblastjo, marveč pod delovodjem v često skvarjeni družbi, ločena od moža in od otrok. Oče in mati sta po 14 ur na dan vsaksebi. To ni več rodbina. Mati ne more več dojeti svojih otrok. Zato tako umirajo delavski otroci. Za domačo izbo nobeden ne poskrbi, ne za snažnost, ne za druge potrebe. Obleka je raztrgana, otroci zanemarjeni. Ni čuda, če oče le nerad prihaja v svojo ozko, umazano, neprezračeno luknjo, kjer ga čakajo polnagi otroci in žena, ki jo komaj pozna, in če si vsled tega poišče gostilne. — Vse pa, kar je kdaj kak človek govoril o važnosti rodbinskega življenja, neskončno presega to, kar uči cerkev o njegovi svetosti. Religija je najboljša varihinja dobrih žen in mater in poštenih rodbin.

6. Delavci zahtevajo tudi, da naj se dekleta ne uporabljajo v tvornicah. Dekleta so cenejša za delo nego moški in zato izpodrivajo možake od dela. Na Angleškem

je prišlo že tako daleč, da so možaki doma kuhali in skrbeli za otroke, žene so pa delale po tvornicah. Vrh tega je pa tvorniško delo zelo nevarno nravnosti. Delavci hočejo poštene žene in zato potrebujejo poštenih, nepokvarjenih deklet. Liberalci trdijo, da s tem koristijo delavcem, ker si tudi dekleta lahko kaj prislužijo. Hinavci! Ne menijo se za poštenje in nravnost, ki se po tvornicah tolikrat zapravi. Skrb za nravnost krščanskih deklet je splošna delavska stvar, je sveta častna stvar za delavski stan, je naposled verska dolžnost. Čast njihovih hčerá in sestrá je čast očetov in bratov. Krepko naj se torej vselej ustavijo, kadar preti kaka nevarnost v tem oziru.

Delavci imajo še več drugih zadev, ki se tičejo raznih društev za varčevanje, za skupno kupovanje živeža (konsumnih društev), zlasti pa tega, da bi delavci postali solastniki podjetja, kjer delajo. V vseh teh zadevah podpira religija in nravnost njihove težnje. Samo tedaj so napačne, če prestopijo prave meje, če postanejo sebične kakor kapital ali če se izgube v nejasne, sanjarske socijališke težnje, ki ne koristijo delavcem, marveč zadovoljujejo samo ničemurnost in častihlepnost. Delavci postanejo tu samo sredstvo za razne politiške namene.

Najprej si morajo zato delavci ohraniti živo vero; ker ž njo bodo pravično in koristno delovali za delavsko vprašanje. Kdor pravi, da hoče delavcem pomagati in ob tem napada religijo, ne umeje nič o delavskem vprašanju, ali je pa goljuf. Med nami so ljudje, o katerih se zdi, da znajo zabavljanje proti veri izpremeniti v kruh in denar in s tem pomagati ljudstvu. Tega seveda ne morejo. Pač pa se v njih, v njihovem mišljenju, govorjenju in delovanju vse izpremeni v zabavljanje proti katoličanom. Vse teženje po svobodi, po napredku, njihova ljubezen do domovine, njihova prosveta, njihova ljubezen do ljudstva, njihova skrb za ljudski blagor, vse postane pri teh ljudeh — bogokletstvo, vse okidavanje religije in katoličanov. Taki ljudje niso voditelji našega delavskega stanu, marveč zapeljivci in sleparji.

Delavci se morajo varovati zlasti vse nečistosti, vseh slabih mislij, umazanega govorjenja, grešnega znanja, pa tudi vse nezmernosti. Delavskega gibanja se smejo v veliki meri udeležiti tudi katoličani, saj so vse težnje delavcev puhle in prazne, če jim nista vera in nравnost za podlago. — Ko bi se delavske razmere uredile po naukih katoliške vere, prišla bi srečna doba za delavce.

Naši bravci imajo sedaj jasno sliko o Kettelerju in njegovih nazorih. Primerjajo naj te nazore z nauki Marksa, Engelsa in Lassallea, ki so ob istem času na materialškem temelju reševali delavsko vprašanje. Ketteler se imenuje po pravici oče „krščanskega socijalizma“ zlasti z ozirom na delavce. Sodimo, da smo po pravici lahko ponosni na takega očeta. (Dalje.)

Črtice s potovanja v Afriko.

(Piše Egon Moše.)

(Dalje.)

Razven na omenjenih krajih so poskusili tudi na veliko drugih krajih kopati zlato, a primanjkuje železnične zveze in zato se delo ni nadaljevalo.

Ko je bila še Kalifornija dežela zlata, bilo je pač tudi posameznikom možno pridobiti si premoženja, ker vsakdo je smel kopati in je našel zlato v kosih ali v obliki drobnega peska. Tukaj, v Južni Afriki, je pa druga reč. Zlato je tako drobno v kamenju razpršeno, da posameznik ne opravi z delom ničesar, temveč za obdelovanje je treba rudokopov, strojev itd., in to zmorejo le delniške družbe.

Poglejmo, kako se zlato kamenje koplje in kako se iz njega dobiva zlato.

Zlato kamenje se razprostira vedno v popolnoma ravni črti in se navadno izgublja v večji globočini. Rudokopi kopljejo večinoma rove v globočino, ker je cela dežela bolj ravna. Ker je skalovje zelo trdo, so vsi ti rovi izkopani brez posebnih varnostnih naprav. Podpor iz lesa primanjkuje in tudi druge priprave so jako preproste. Razsvetljava je v rudokopih Witwatersrandskih navadno električna; kjer pa te ni, rabijo rudarji razne sveče. Za spravljanje rude rabijo včasih samo nekake škafe ali korce, ki visé na vrvi.

Kamenje samo kopljejo črnici; če je treba kamenje streljati, rabijo dinamit.

Največje globočine so sedaj v nekaterih rudokopih do 160 m.

Kadar pridejo rude iz globočine na svetlo, denejo jih pod stope. Stope drobé rudo na male drobne kosce in potem se starejo še v možnarjih popolnoma v pesek. Ta pesek pride na nagnjeno ploščo, ki je pokrita z živim srebrom, in tukaj se zlato z živim srebrom spoji v amalgam. Iz amalgama se potem dobiva zlato, ako se v retorti močno razgreje, ker živo srebro se izpremeni v par in zlato ostane.

To zlato pa ni popolnoma čisto, temveč ima še nekaj bakra, železa in srebra v sebi, čistina je 875 tisočin.

Opazili so, da veliko zlata še zaostaja v pesku, ki prihaja od amalgamovanja. Da se to zlato ne izgubi, so posebne priprave in v novjšem času rabijo za ta namen tudi elektriko.

Naj povem sedaj še nekaj številčk, kolikor mi jih je znanih.

Jako različna je količina zlata v kamenju.

V nekaterih rudokopih je bilo komaj 100 gramov v angleški toni (1043 kilogramov), pri nekaterih sta bila skoraj dva kilograma v ti množini. Ravno tako so različne tudi dividende, katere plačujejo razne družbe. Nekatere so plačevale in še plačujejo čez sto odstotkov, druge zopet prav nič ali le malo.

Družb je sedaj v celem Transvaalu čez dvesto. Okoli dve tretjini sta samo v Wit-

watersrandu. Povprečno so vse te družbe plačevale 25 odstotkov dividende.

L. 1897. je bilo v rudokopih 9530 belih in 69.127 črnih delavcev. Oni so dobivali od 50 do 150 gld. na teden, ti pa povprečno 36 gld. na mesec.

Zlata so od l. 1884. naprej pridelali (ako je izražamo v denarni vrednosti) v okroglih številih:

L. 1884.	gld.	120.000
„ 1885.	„	72.000
„ 1886.	„	408.000
„ 1887.	„	2,028.000
„ 1888.	„	11,604.000
„ 1889.	„	17,880.000
„ 1890.	„	22,428.000
„ 1891.	„	35,088.000
„ 1892.	„	54,492.000
„ 1893.	„	65,760.000
„ 1894.	„	92,004.000
„ 1895.	„	102,828.000
„ 1896.	„	103,236.000
„ 1897.	„	139,836.000

Vidi se, da številke vedno rastejo. Največji dobiček je bil v grudnu l. 1898., znašal je namreč 19,800.000 gld. ali po teži 136.840 kilogramov.

Mislím torej, da se ni bati, da bi kmalu zmanjkalo zlata za cekine!

Transvaal meri 300.000 km² in ima poldrugi milijon prebivavcev. Od teh jih je pol milijona Kavkazov; ostali so Kafiri in Indi. (Ti-le so se izselili iz Indije.) Največji in ob enem skoro jedini mesti sta Johannesburg in Pretoria.

V sredi Witwatersranda leži Johannesburg. To je glavno mesto za zlato, središče vsega bogastva dežele. Kakor je bilo že rečeno, še pred desetimi leti tega mesta ni bilo; danes šteje okoli 100.000 prebivavcev.

Evropec, bodi še tako razvajan, dobi lahko tu vsega, česar si poželi. Čeravno je vladni —

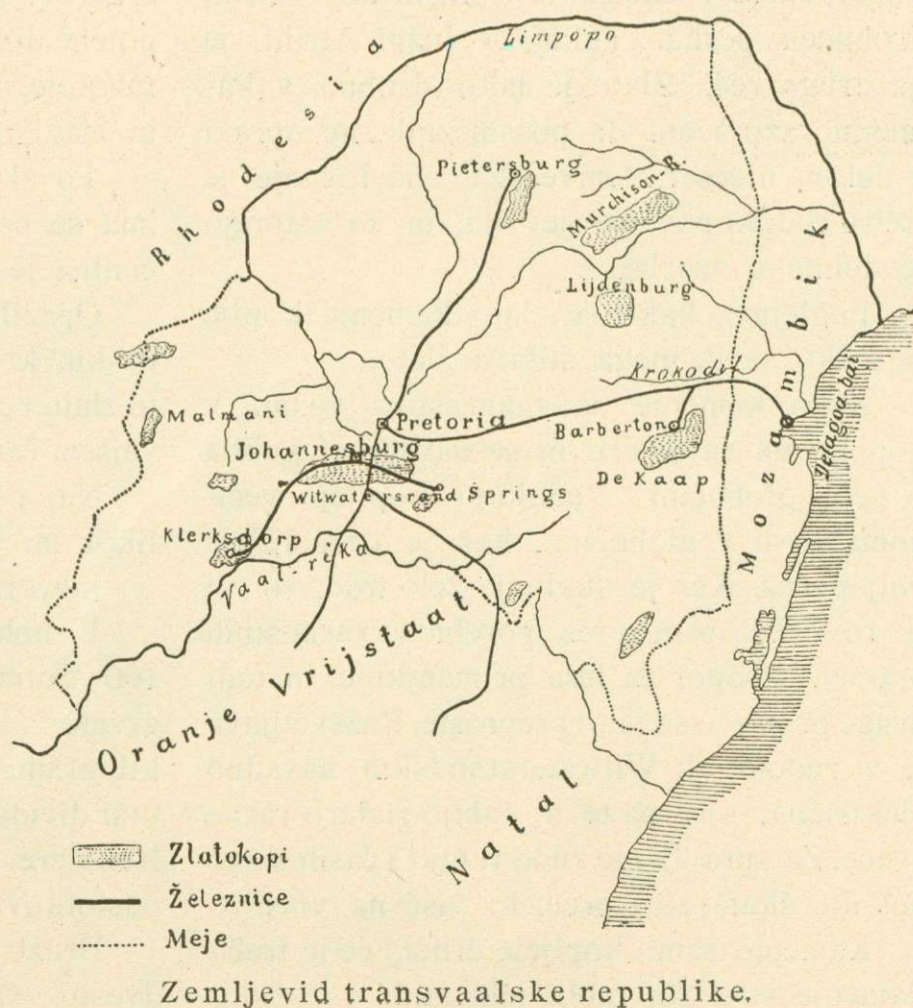
kot narodni — jezik tu holandski, vendar ga slišiš v Johannesburgu le malo. Občevalni jezik je angleški, s tem se lahko v Johannesburgu vse opravi. Poleg angleščine slišiš tu malone jezike vseh narodov, kakor so tudi prebivavci mesta iz vseh narodov sveta.

Mesto ima jako široke ceste, ki se pravokotno ali navpično stekajo druga v drugo. V sredini mesta so velike, krasne palače. Velikanska stavba v mestu je pošta, kar je pač umevno, saj potrebuje mesto s tako živahnim in ogromnim prometom velikanskega poštnega poslopja.

Tudi uradna poslopja so vkusne, velike hiše.

Pravcate palače so pa poslopja, v katerih se shranjuje in prodaje zlatnina. Pred vsem se odlikuje borza, nadalje banke, katerih je v mestu 18, in pa razna zavarovalna društva. Med temi je posebno znamenito „The Mutual“.

V mestu je 13 cerkvá. Najlepša med njimi je katoliška s kongregacijo oo. oblátov. Ti redovniki imajo tukaj lepo šolo; kdor jo dobro prebije, lahko vstopi na evropsko vseučilišče, kakor iz gimnazije.

V obližju mesta so mnogi hôteli in razni drugi klubi. Prav blizu mesta je tudi lep drevored, kjer se trudni potnik lahko odpočije v hladni senci košatih dreves. Povsod

naokrog pa so krasni vrtovi z neštivilnimi vilami.

Umeva se, da ima to lepo mesto električno razsvetljavo; tudi precej razširjen telefon je

Transvaal: Church Street v Pretoriji. („Cerkvena cesta.“)

na razpolago. Le-ta posreduje promet med mestom in zlatokopi.

Prav živahno je na cesti v Johannesburgu. Tramvaji, izvoščki, privatni vozniki in pa ročni vozovi črnih zamorcev posredujejo gibanje. Med temi hitijo premnogi kolesarji in mnogi jezdeci sem in tje. — Razven teh se pomika po cesti težki tovorni voz, v katerega je upreženih osem do dvanajst oslov. Kaj čudna je velika „potujoča hiša“ Burov, to je velik voz, katerega vleče navadno 20 volov.

Vozeči se dve in pol ure po železnici, dospemo v Pretorijo. Če nam ugaja Johannesburg radi veličastva in krasote, ugaja nam Pretorija radi nežnosti in prijetnosti.

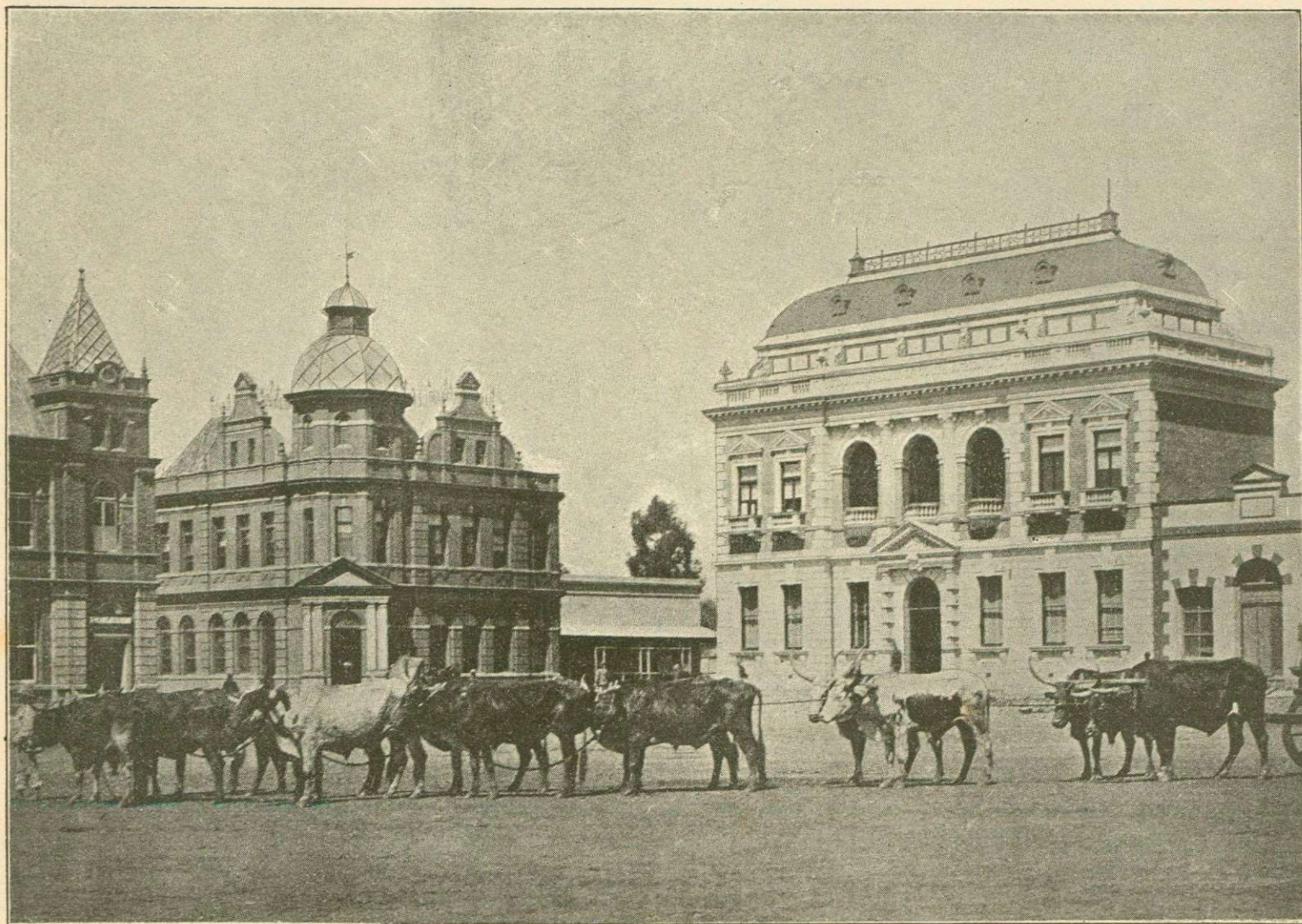
V tem mestu je sedež vlade; prav za prav je Pretorija glavno mesto dežele. Danes šteje mesto okoli 30.000 prebivavcev, od teh je 10.000 Evropecev.

Mesto ima lepo lego ter je od vseh strani obdano s holmi. Razteza se precej daleč na okoli, tako da daje pač dovolj prostora za petkratno število svojih prebivavcev.

Kakor Johannesburg ima tudi Pretorija široke, pravokotno se križajoče ceste. V sredi mesta je prostor za cerkve; v sredi med njimi je reformirana cerkev. V obližju se nahajajo najiminitnejša poslopja, kakor: vladna hiša s parlamentno dvorano; nasproti tej pa stoji justična palača, katera še ni popolnoma dozidana; dalje so mnoge banke in

poštni urad. Od tod držé na vse strani mnoge ceste, ob katerih se nahajajo povsod lepe hiše. Da prehodiš jedno tako ulico, ne potrebuješ več nego pet minut, potem se cesta križa z drugo in v lepem četverkotniku

stojé na obeh straneh vrti, v katerih so čedne pritlične hiše, obkrožene okrog in okrog z hladnicami. Lep razgled in sladek počitek uživaš, če se na večer vsedeš v tako hladnico.— V mestu ne prebiva nihče, ondi so

Transvaal: ‚The banks corner‘ v Pretoriji. (‚Bančni vogál‘.)

le prodajalne; vsakdo stanuje rajši zunaj mesta. — V Pretoriji ni sicer tako živahnega prometa kakor v Johannesburgu; vsekako pa ima več živahnega obrta kakor evropska

mesta z enakim številom prebivavcev. Tudi tu se nahaja katoliška cerkev s šolo; ker je cerkev precej majhna, zato namerjajo zidati še jedno večjo.

Književnost.

Slovenska književnost.

Knjige „Maticе Slovenske“ za l. 1898.

Dr. K. Glaser: *Zgodovina slovenskega slovstva*. IV. Zvezek. Stritarjeva doba od 1870. do 1895. l. — 8°. Str. 151. — V letošnjem zvezku se nahajajo podobne vrline in slabosti kakor v prejšnjih

našega dela. Vendar moramo priznati, da je letošnji zvezek mnogo pregledneje in popolneje urejen, nego so bili prejšnji. Opazke je dodal pisatelj pod črto in ne na koncu knjige, pa tudi sicer je marsikaj izboljšal. Ni pa vsa tvarina primerno razdeljena in pisatelji se nam ne zdé vselej srečno razvrščeni. V knjigi je mnogo zanimivih, tudi dragocenih podatkov,

pa kaj, ko tako pogrešamo mislij, duha in jednotnega načrta! Zato je knjiga na mnogih mestih suhoparna, pomen pisateljev, razvoj in napredek slovstva premalo jasen. Pri pisatelju na mnogih mestih pogrešamo kritičnega duha; pa tudi s svojo sodbo je včasih strašno skop. To najbolj čutimo pri opisovanju novejših pisateljev, o katerih se kritika do sedaj še ni določno ali sploh nič izrekla, ali si pa ocenjevalci bolj ali manj ostro nasprotujejo. G. pisatelj včasih omenja malovažne reči, opušča pa važnejše in znamenitejše; preveč se ozira na zunanjosti in podrobnosti, pripoveduje vsebino, pa premalo presoja notranjo vrednost spisov.

Razdelitev tvarine je podobna kakor v prejšnjih zvezkih. Na čelu je zgodovinski pregled. Pri prejšnjih zvezkih so kritiki po pravici grajali g. pisatelja, da dela predolge zgodovinske uvode. G. pisatelj je letos priredil zgodovinski uvod prav na kratko, kar je gotovo umestno; najbolje bi pa bilo, da bi take zgodovinske preglede opustil. Potem opisuje razvoj slovenstva po društvih. Našteta so politična, pevska, sokolska, dijaška in gospodarska društva. Pristranskega ali pa netočnega se kaže g. pisatelj, ker ne omenja „Danice“. O teh društvih je zapisal mnogo zgodovinskih podatkov, mnogo imen in števil; opisal je slovenska društva, premalo pa je opisal društveno življenje. Njegova glavna naloga bi bila poiskati misli in ideje, ki so se rodile v teh društvih in prevevale slovensko društveno življenje. Opisati bi moral, kako so društva budila in pospeševala narodno samozavest, kako je slovensko društveno gibanje in življenje vplivalo tudi na slovstveno gibanje. Naposled je še nekoliko podatkov o delovanju „Družbe sv. Cirila in Metoda“ in o „Slovenski Matici“. Na str. 12. se izraža, kakor da bi mu ne ugajala ustanovitev „Leonove družbe“. Res bi bilo lepo in dobro, da bi se vsi znanstveni trudi združevali v „Slov. Matici“. Da je pa to le deloma mogoče in da je „Leonova družba“ potrebna, to je jasno vsakemu zvedencu.

V slovstvenem pregledu izpočetka kratko in lepo opisuje razvoj našega slovstva in vpliv Stritarjev in njegovega „Zvona“, premalo pa je opisan preobrat v duševnem in slovstvenem življenju, ki se je vršil v desetletju po odstopu Stritarjevem in dozorel v zadnjih letih. Jako neprimeren je stavek na str. 14, v katerem pravi, da se je Aškerc zagledal v tiste bajne kraje, odkoder prihaja „ex oriente lux“; sploh, „ex oriente lux“ gotovo ne velja o Arabcih in Perzi in o Turkih menda tudi ne. — Vrsto pesnikov in pripovednikov pričinja s Stritarjem. Najbolje ocenja Stritarja pesnika, samo da bi moral tu omeniti nekoliko stvari, ki se nahajajo v odstavku „Stritar kot estetik“. Stritarja kot pripovednika in dramatika je označil bolj medlo; preveč pripoveduje vsebine in premalo ocenja. Opomba, da bi v „Gospodu Mirodolskem“ ženin ne smel biti profesor, ker je preveč profesorstva skupaj (str. 24.),

se mi ne zdi posebno duhovita. Sicer gosp. pisatelj svoje sodbe o Stritarju ne izraža krepko in samostojno, pa se tudi v tem ne moremo strinjati z njim. Jako toplo in navdušeno je pisan odstavek o Gregorčiču. Med nabožnimi pesniki omenja med drugimi I. Vesela, dr. I. Kreka (pravzaprav Fr. Kreka) in M. Opeko, ki bi jih pa smel morebiti še z večjo pravico navesti med posvetnimi liriki. Znamenitega lirika A. Medveda omenja samo med dramatikami. Pri Fr. Gestrinu omenja na str. 49. povest, ki jo je namerjal spisati, ne omenja pa novele „Iz arhiva“ (Zvon 1890.) Da bi bil Carmen psevdonom za Meška, ni verjetno. (Str. 52.) Na str. 59. se malo ponorčuje iz A. K. Gorjančeva, ker je M. Opeka raztrgal na štiri kose. Nekaj podobnega se je pa pripetilo Glaserju na str. 57., samo da ni raztrgal nobenega pesnika, pač pa dva zvaril v jednega. Med nabožnimi pesniki omenja dr. Ivana Kreka in mu poleg povesti „Iz nove dobe“ pripisuje še rojstveno leto, rojstveni kraj in pesmi Franceta Kreka. Glaser, ki je sicer dosti dobro poučen o psevdonimih, menda ni vedel, da je ta Gorjančev identičen z Pečanovom v gimnazijskem listu „Novi Nadi“, ki ga omenja na str. 137. pod črto, ker sicer bi bil ono opombo gotovo izpustil. V znanstveno knjigo take opombe gotovo ne spadajo, posebno če so naperjene proti mlademu pisatelju — gimnazistu. — Med epskimi pesniki zavzema prvo mesto A. Aškerc. Pri njem se ravna (večinoma) po ocenah priobčenih v „Ljubljanskem Zvonu“. Včasih tudi malo zamahne proti „Rimskemu Katoliku“; s svojimi nazori in s svojo sodbo pa ne sili na dan in rajši pripoveduje vsebino. Naposled še pove, da se sklada s Cankarjevo oceno Aškrčevih poezij („Ljubljanski Zvon“ 1896) ter obširno navaja njen konec.

Obširno se peča z našimi pripovedniki. V tem delu knjige preveč opisuje posameznosti; večinoma pripoveduje vsebino raznih pripovednih spisov (včasih tudi malovažnih). Ob tem pa navadno trpi celotna slika dotičnega pisatelja, ki je večkrat načrtana z medlimi in zmedenimi potezami. Najbolje je označil književno delovanje I. Kersnika in Pavline Pajkove. Jurčiča g. pisatelj ni označil dovolj; njegov pomen za slovensko slovstvo je težko razbrati iz Glaserjevega opisa. Pri mnogih povestih je povedal samo vsebino, ocenil jih pa ni nič. „Sosedov sin“ je pač vreden male ocene, g. Glaser pa še njegove vsebine ne pove. Mesto ocene pri nekaterih povestih navaja rajši razne zgodovinske podatke, ki ne spadajo v slovstveno zgodovino. Isto smo opazili tudi na drugih mestih te knjige. Dobro brani Jurčiča proti oboževavcem Kersnikovim in s tem nekoliko označuje splošni značaj Jurčičevih spisov in njegov pomen za slovensko slovstvo. Tu bi bil lahko še natančneje pokazal, v čem se kaže Jurčičeva krepka individualnost in koliko je nanj vplival W. Scott. Veliko bolje je opisal književno delovanje Kersnikovo. Značaj in umetniško vrednost njegovih spisov

in njegov pomen za naše slovstvo je označil primeroma jako dobro. „Kolesarjeva snubitev“ ni tako važna, da bi bilo treba pripovedovati njeno vsebino. O mnogih najnovejših pisateljih ne pove nikake sodbe ni lastne ni tuje. Vedno rajši omenja „Zvonove“ sotrudnike nego „Dom in svet-ove“. Omeniti bi moral vsaj Iv. Štruklja in Iv. Barle-ta.¹⁾ Mož, ki bi s svojo sodbo moral biti odločen in vzvišen nad vse strankarstvo, svojo sodbo ali zamolči ali pa suženjsko posname po viru, ki ni vedno najčistejši. Strankarstvu se kljubu previdnosti ni mogel izogniti. Čudno se vêde, ko ocenja (pa kako!) Fr. Govekarja. Kako pazi, da ne bi izrekel kake neugodne misli! Govori o realizmu, naturalizmu in o „novi struji“, pa ne pové, kaj označuje s temi imeni, in skrbno skriva svoje stališče.

Nekoliko tiskovnih pogreškov je še ostalo v knjigi, ki pa ne bodo motili izobraženega čitatelja. Na str. 1. je izpuščena letnica (1877.) za začetek rusko-turške vojske (dan in mesec je povedan). Na str. 17. čitaj l. 1857. namesto 1757. Na str. 25. mora stati „Slovanu“ 1887. namesto 1877. Na str. 99. čitaj 1855. mesto 1885.

Iz letošnjega zvezka je razvideti, da bo Glaserjevo delo dokončano šele prihodnje leto; delo je res jako obširno za tako slovstvo, kakor je naše. Naša končna sodba o Glaserjevi slovstveni zgodovini je taka-le: Kakor smo že omenili, priznavamo g. Glaserju, da se je mnogo trudil, in smo mu tudi hvaležni za njegov trud. Pa če hočemo biti odkritosrčni, moramo ob enem priznati, da umevamo pragmatično slovstveno zgodovino vse drugače kakor g. Glaser. Glaserjevo delo v celoti bi se moglo imenovati, če izvzamemo nekoliko strani, z veliko večjo pravico bibliografija nego slovstvena zgodovina. G. pisatelj bi bil moral svoje delo še temeljito predelati in je šele potem pod takim naslovom poslati v tiskarno.

G.

Knezova knjižnica. Zbirka zabavnih in poučnih spisov. V. zv. Tisk Nar. tiskarne. 8° Str. 209. Vsebina knjige je raznovrstna. Fr. Ks. Meško: Slike in povesti. Mlad pisatelj na slovstvenem polju sloven-

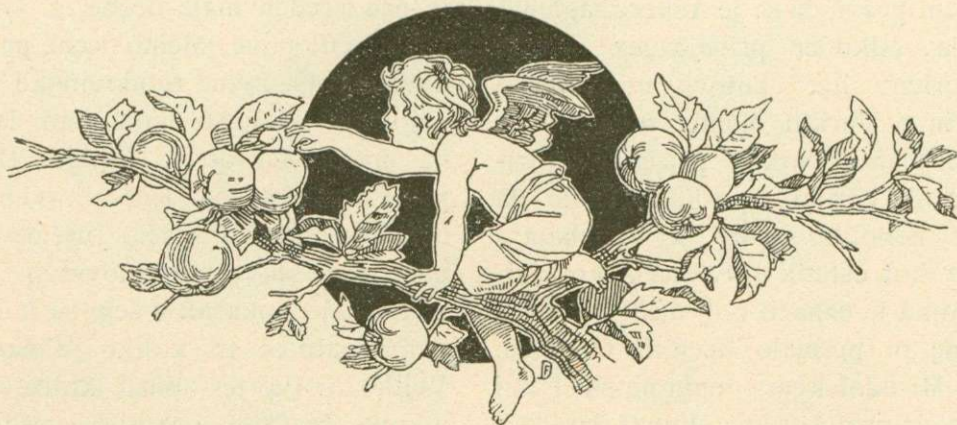
¹⁾ Sicer pa počakajmo, morda ju še bo.

Uredn.

skem! In njegovi spisi so slike, — žive slike — povzete iz naroda. Drama v vasi. Janez, bogat kmetiški sin, ne sluša očeta na smrtni postelji in se oženi z Alenčico. Iz početka se je vselila vidna sreča v hišo, a polagoma je izginil ves blagoslov. Janez je začel pijančevati in je pahnil v nesrečo vso rodbino in sam umrl žalostne smrti. Nesrečna smrt matere in usoda uboge žene, ki nista ničesar zakrivila, je nekoliko neopravičena. — Bolnik. Študija. Res krasen obrazec! Le škoda, da ni gospod pisatelj končal bolj jasno gledé na mladega bolnika, kateri visi med življenjem in smrtjo. — Stanek. Črtica. Mirko, pravnik, se zaljubi v grajsko gospodično Livijo, a skoro brezsrčno pahne od sebe Danico, hčerko domačega učitelja! — Berač. Slika. Ta spisek je pač zaslužil ime, katero ima! — Zaradi mačke in Srakoperjeva hruška sta originalna posnetka iz življenja našega naroda, Bajka o kreposti in V salonu gospe Sokolove pa sliki iz mestnega življenja. —

Jezik je v teh proizvodih povsem lep, pripovedanje lahkotno in neprisiljeno. Lahko bereš knjigo, ne spotakneš se ob njej: in vendar se naposled utruiš! In zakaj? Gospod pisatelj je vlil v te spise mnogo življenja, a tudi mnogo, da, skoro preveč poezije. Vzemimo jeden vzgled, n. pr.: „Polagoma se je soba polnila s tmino. Bolj in bolj se je gostil vzduh, kakor bi lezli iz nemih sten nočni duhovi ter se spajali v ozki sobici v tesnem objemu, ali kakor bi se zidovi sami zgrinjali nad bolnikom“ itd. Takih in enakih primer je v knjigi kar polno! — Res, da so to živi okraski v pripovedovanju: a če jih je le preveč, so neprebavni. Neljuba je ponavljatev nekaterih atributov: „porcijonalni, moškolepi obraz, velik sod mehkega gosjega perja“ (!) i. dr. Vse hvale vredno pa je, da rabi gospod pisatelj žive narodne izraze in besede, n. pr. slamnjača, t. j. košarica, spletena iz slame itd. — Vrlo zanimiva je knjižno-zgodovinska črtica o „Strelovem Popotniku“ gosp. prof. Levca. Pesmi znanega pesnika gosp. Ant. Medveda so prav primerne lepi knjigi. Tudi ga. Levca črtica „Ob stoletnici Janeza Vesela Koseskega“ nam podaja kakor dobro premišljene, tako tudi mične stvari o znanem pesniku.

P.

Pogovori.

(Dalje.)

G. Čičikov. Berimo torej Vašo pesmico!

Vaški čuvaj.
(Idila.)

Po nebu megle se podé
in dežek predroben rosé;
a veter se v drevje zaganja,
budi je iz nočnega spanja.

Tam v vasi ob plotu sloní
čuvaj in varuje ljudi
pred tati, požarom in zeva
in čaka nestrpno že dneva . . .

Oj to vam je Vrban že star,
živeti mu res ni več mar,
in smrti od dne do dne čaka,
(saj zgine po smrti bol vsaka).

Nocoj pa se usmili ga smrt:
zavije v mrtvaški ga prt.
Čuvaj pa ob plotu tam čuje,
pretekle mu dni preišljuje . . .

No, to vam neslani res so,
nevgnani vaščani res so,
ker sleherni sili v čuvaja,
poredno vsakdo mu nagaja:

„Kako si vendár varoval,
presneti čuvaj! Si-li spal,
ko danes ponoči je vzela
sosedu Vrbana smrt bela?“ —

Mira. Vedno bolje! Vaše srce je čuteče,
misli pa so trezne. In to je nekaj, to je ve-
liko. Jako nam ugajata: „Usahli cvetki“ in
„Razlika“, kateri morda porabimo za list.

Manj dobra pa se nam zdi „Sreča“ — bodi
zaradi oblike, bodi zaradi nelogičnih misli.
„Zrak — prah“, to ni rima; „vesel — otel“
ne prav čista. Kaj mislite: Je-li od gradov,
ki si jih stavi v zrak človek, res kaj „po-
drtin“? In da bi teh bil vesel človek?

G. Zabreški. Vi imate, da bolj kratko
odgovorimo na Vaši vprašanji, gotovo dovolj
„talenta, da bodete mogli s časom kaj do-
seči“. Vsakdo je za nekaj, zakaj bi ne bili
i Vi? Talente pa je treba likati, vaditi. Sto-
rite i Vi tako in urite se, predno mislite
stopiti v javnost; zlasti je „conditio sine qua
non“, da dobro znate slovnico slovensko, če
hočete pisati slovensko. O pesmi: „Noč“?
Ni pod nič. Misel celo lepa. Smrtni angel
ni mučitelj — tudi ni ga Bog ustvaril v
radost ljudem, „pač pa ljudstvu v tolažilo,
da pozabi tuge vse. V meni najde vsak zdra-
vilo, Jaz zacelim rane vse.“ Spanja angel
celó „molči, prednost mu molčé priznava“. Rabite pa preveč besedij, veliko premalo, ali
celó nič ločil: vejic, vprašajev, še pike se
Vam zdi škoda. To sicer ni kdo ve kak
greh, ali zdi se nam, da kaže nekako lahko-
miselnost. Pesniki so sicer večkrat taki, a
zato ni, da bi jih posnemali i Vi. Konec
dober — vse dobro! Vaš konec k pesmi
„Noč“ je — slab. Zato sedaj za naš list še
ni, in skoro dvomimo, da bi jo kar tako
sprejeli v kak drug list. Z Bogom!

Vabilo k romanju v sv. deželo.

Že od nekdanj so se kristijani s posebnim spoštovanjem ozirali na one kraje, v katerih je bival naš Odrešenik, v katerih je delal čudeže, katere je slednjič posvetil s svojo krvjo. Koliko kristijanov je srčno želelo romati v one svete kraje! Toda radi prevelike daljave in radi velikih stroškov je potovalo navadno le malo število v svete kraje. Vsled raznih ugodnih okoliščin je pa dandanes to potovanje mnogo olajšano, zlasti ako se združi večje število romarjev in se v ta namen najme posebna romarska ladija. Na ta način je lansko leto romalo nad 500 Tirolcev v sv. deželo.

Ker se je romanje Tirolcev izteklo jako ugodno in z jako malimi stroški, zato je gotovo prav, da se tudi Slovincem ponudi prilika v večjem številu romati v sv. deželo.

Verni Slovenec rad roma na božja pota, zaradi tega se tudi trdno nadejamo, da se oglasi toliko število romarjev, da bo mogoče prirediti

prvo veliko romanje Slovencev v sv. deželo.

V Ljubljani, dné 17. aprila 1899.

Odbor.

Pogoji in program

romanja Slovencev v sveto deželo.

1. Romanje v sv. deželo se bo vršilo, ako se začasno zglati približno 500 romarjev. Da bo mogoče za potovanje vse pravočasno oskrbeti, naj se romarji pri svojih župnikih zglati vsaj do 31. maja. Na poznejša oglati se odbor ne bo mogel ozirati. Izpolnjene zglatnice naj gg. župniki takoj dpošljejo odboru v Ljubljano.

2. Sprejemajo se samo moški romarji. Razmere in bivališča v Jeruzalemu niso še toliko urejene, da bi se mogle tudi ženske v večjem številu udeležiti romanja.

3. Romanje v sv. deželo priredi sicer Ljubljanska škofija, vendar pa se vabijo k udeležbi tudi Slovenci iz sosednjih škofij. Vnete župnike sosednjih vladikovin vabimo, da zasnujejo posebne pododbore, kateri naj stopijo v zvezo z osrednjim odborom v Ljubljani in na ta način pospešujejo zglatitev romarjev.

4. Cena za potovanje je v prvem razredu 170 gld., v drugem razredu 130 gld. Udeleženci plačajo précej pri zglatitvi 10 gld. pristopnine, ostalo vsoto pa v jednom ali dveh obrokih vsaj do konca junija. Na železnici bo udeležencem prvega razreda drugi vozni razred, in udeležencem drugega razreda bodo vozovi tretjega razreda na razpolago.

5. Ako kdo pozneje od nameravanega potovanja odstopi, zapade pristopnino 10 gld. Druga vplačana potnina pa se mu vrne, ako se zglati mesto njega drug romar. V slučaju resnično dokazanega zadržka se mu bo pot-

nina po končanem potovanju vrnila, ako se bo pokazal kak prebitek.

6. Za vplačano svoto preskrbi odbor romarjem vožnjo iz Ljubljane v Jeruzalem in nazaj v Ljubljano z vso hrano, pijačo in prenočiščem, oskrbi vodnike, darila itd. Romarji nimajo med potom nikakih stroškov, razven kar hoče kdo potrositi za nakup spominkov ali za kak izlet izven programa.

Iz svojega bivališča v Ljubljano k skupnemu vlaku in potem po dovršenem romanju iz Ljubljane zopet na svoj dom potuje vsakdo na lastne stroške. Romarji, slučajno bivajoči med Ljubljano in Trstom, vstopijo, oziroma izstopijo seveda lahko medpotoma.

7. Potovanje se bo vršilo prve dni meseca oktobra in bo pri ugodnem vremenu trajalo približno 21 dnij, in sicer vožnja iz Ljubljane preko Trsta do Jafe 7 dnij, iz Jafe v Jeruzalem, bivanje v Jeruzalemu in okolici (5 dnij) in nazaj v Jafu 7 dnij, iz Jafe nazaj do Ljubljane 8 dnij. Izlet iz Jeruzalema v Nazaret in k Jordanu zaradi obilnega števila romarjev ni v skupnem programu.

8. Ker romanje nima namena, da bi se kdo s tem okoristil, sodelujejo vsi odborniki brezplačno.

9. Vsak romar dobi brezplačno knjižico s popisom sv. krajev, katera mu služi ob jednom tudi kot molitvenik. Nadalje dobi vsakateri romar legitimacijo, katera mu služi v podrdilo, da je ud romarske družbe.

V Ljubljani, dné 17. aprila 1899.

Odbor.

(Sporočila, vprašanja i. dr. naj se pošiljajo gu. *Ivanu Sušniku, kanoniku v Ljubljani.*)

